

Aktuelt for kriminalomsorgen

NR. 1-2 2009

Jeg har lyst til å bruke mitt første avsnitt i min første leder i *Aktuelt for kriminalomsorgen* til å rette en stor takk for den varme og rause måten jeg er blitt møtt med som nyslått leder for KSF!

Det er en stor ære og glede å bli innlemmet i "kriminalomsorgsfamilien", en familie med et stort hjerte og et brennende engasjement. Jeg er imponert over den innsatsen hver og en av dere legger ned i gjennomføringen av vårt viktige samfunnsoppdrag!

Mye godt arbeid skal bli til enda bedre arbeid når vi i åra framover skal gjennomføre de mange tiltakene som ligger i stortingsmeldinga, som nå er ferdigbehandlet i Stortinget. Det var stor tverrpolitisk enighet om hovedlinjene i meldinga, noe som er greit å ha med seg i et valgår. I bladet du nå har i hendene, kan du blant annet lese deg opp på status i oppfølgingsarbeidet. Jeg vet at dette opptar mange, og at det er et stort behov for informasjon. Status i oppfølgingsarbeidet vil derfor bli et fast punkt i mange utgaver av *Aktuelt for kriminalomsorgen* framover, og jeg vil også gi lederen for oppfølgingsprosjektet i oppdrag å sørge for løpende informasjon på våre nettsider.

Vi har nettopp lagt bak oss to interessante dager på KRUS – med "Faget i fokus". Du kan lese ferskt nytt derfra i denne utgaven. Jeg merket meg særlig de klare og forpliktende uttalelsene fra statssekretæren i Helse- og omsorgsdepartementet om helsesektorens ansvar for å levere tjenester til våre innsatte, og ikke minst ansvaret for å bidra til en god samhandling. Dette er essensielt for at tilbakeføringsgarantien skal bli en realitet! Kriminalomsorgen fikk også en "utfordring" fra henne samt fra kommunal- og regionalminister Magnhild Meltveit Kleppa (som snakket om boligsatsingen); nemlig om å bruke de mulighetene som finnes og å stille krav. Jeg lar den utfordringen gå videre!

I skrivende stund nærmer sommerferien seg med stormskritt. Uniformen/jobbantrekket kan snart byttes ut med grilldress, fjellstøvler, svømmeføtter, badedrakt eller hvilket antrekk du nå måtte trives best i på jakt etter lave skuldre og ladede batterier! Jeg ønsker hver og én en riktig god sommer. Ta godt vare på hverandre!

Marianne Vøllea

Kriminaloms

Oppfølging av St. meld. 37 (2007-2008) Straff som virker

Regjeringen la i september 2008 fram St. meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn (kriminalomsorgsmelding). Justiskomiteen avgav sin innstilling 26. februar i år. En gjeng uniformskledde aspiranter fra KRUS satt på galleriet da meldingen ble behandlet i Stortinget 28. april.

Meldingen ble tatt vel imot

Meldingen har i all hovedsak fått meget god mottakelse både i media og i komitéinnstillingen. Selve debatten i Stortinget varte et par timer og opposisjonen var enig i det meste. Den klareste uenigheten stod Fremskrittspartiet for: de vil legge ned straffgjennomføring med elektronisk kontroll dersom de skulle komme i regjeringsposisjon etter valget.

Det er nå jobben begynner!

Stortingsmelding 37 inneholder en lang rekke store og små tiltak som nå skal iverksettes i løpet av de neste årene. Meldingen har et perspektiv på 5-10 år, så alt skal heldigvis ikke gjennomføres i 2009. KSF har fått melding om at mange fengsler og friomsorgskontorer har både tenkt og planlagt mye og nærmest tripper for å komme i gang. Det er flott at meldingen utløser så mye engasjement og faglighet!

Det har vært diskutert hvilken rekkefølge tiltakene bør iverksettes i. For å koordinere gjennomføringen er det utlyst en egen stilling og vedkommende som får den skal også delta i ledergruppa i KSF.

Samarbeid i oppfølgingen av Stortingsmeldingen

Tekst og foto fra Faget i fokus: Grethe R. Fodstad, KSF

Bolig

Statsråd Magnhild Meltvedt Kleppa fortalte på fagkonferansen Faget i Fokus at i uke 46 i 2008 var det 6 100 bostedsløse og at 8 % av disse var innen kriminalomsorgen. Hun var klar på at det i tillegg var mørketall.

- Flere innsatte skal få tilbud om egen bolig, sa hun og fremhevet at 2009 skal være et boligsosialt år.
- Det bevilges betydelige midler og det arbeides med praktiske ordninger for at midlene skal bli brukt, sa hun.
- Hun utfordret kriminalomsorgen til å se på om det noen steder er noe som kan forbedres i samarbeidet med kommunene.
- Vi avhengig av nært samarbeid med kriminalomsorgen. Bolig er bare en av utfordringene den som løslates står overfor. Det å ha bolig er et sentralt utgangspunkt for kunne organisere livet sitt og en viktig forutsetning for å kunne fungere i samfunnet. Slik sett er bolig kriminalitetsforebyggende, sa hun.

Statsråd Magnhild Meltvedt Kleppa, Kommunal- og regionaldepartementet (KRD).

Helse- og psykiatritilbud

- Helsetjenesten til innsatte har på ingen måte vært god nok, sa statssekretær Ellen Birgitte Pedersen.
- Vi har siste år lagt vekt på vår samarbeidsreform, men ser at det glipper en del innen fengselshelsetjenesten. Vertskommunen for fengselet har ansvaret for helsetjenesten for de innsatte, kommunene får tilskudd for økt ansvar. Vi innen helsesiden trenger signaler fra kriminalomsorgen om hva som burde gjøres. Vi planlegger å revidere veilederen for fengselshelsetjenesten. Faglig og praktisk har vi samarbeidet i Stifinneren, nå for både menn og kvinner i Oslo-området, vi er med i Narkotikaprogram

orggen – en etat i utvikling!

”kriminalomsorgen står foran en spennende tid med store utfordringer. Det er fantastisk å kunne arbeide i en etat som ikke står stille, men er i utvikling.”

Ekspedisjonssjef Marianne Vollan

Ekspedisjonssjefen vil selvfølgelig følge implementeringen meget tett, men denne stillingen skal holde den daglige kontakten med etaten og sikre at planer blir gjennomført på en god måte.

En del tiltak må utredes og vurderes ytterligere. Foreløpig settes det ned flere arbeidsgrupper:

- en gruppe som skal se på nødvendige regelverksendringer både i straffegjennomføringsloven og forskrifter (ledes av Sissel Kofoed)
- en gruppe som skal bistå med gjennomføring av tilbakeføringsgarantien (ledes av Inger Marie Fridhov)

- en gruppe som skal arbeide med tolketjenester og oversettelse (ledes av Anne Dahl)
- en gruppe som skal utrede kartleggingsverktøy og starte en pilot i Halden fengsel (leder ikke bestemt ennå)
- en gruppe som skal se på framtidens kapasitetsbehov og enhetsstruktur (ledes av Unni Gunnes)
- en gruppe som skal utrede nærmere om straffegjennomføring for samer (ledes av Region nord)

Gruppene vil være tverrfaglig sammensatt og de fleste vil ha medlemmer fra lokalt, regionalt og sentralt nivå. Organisasjonene vil selvsagt bli involvert på vanlig måte.

Spennende tid!

Ekspedisjonssjef Marianne Vollan sier til Aktuelt at: ”kriminalomsorgen står foran en spennende tid med store utfordringer. Det er

fantastisk å kunne arbeide i en etat som ikke står stille, men er i utvikling. For at vi skal få det til, må vi dra sammen og helst i samme retning! Bare sammen kan vi virkelig gjøre visjonen i meldingen om mindre kriminalitet og et tryggere samfunn fordi vi gjennomfører straffer klokere og mer kunnskapsbasert.” ○

En arbeidsgruppe settes ned for å utrede kartleggingsverktøy og starte en pilot i Halden fengsel.

Statssekretær Ellen Birgitte Pedersen, Helse- og omsorgsdepartementet (HOD).

med domstolskontroll og i blant annet rusmestringsenhetene hvor dagens tre i løpet av året øker til ni. Vi er også opptatt av spesielle tiltak overfor unge under 18 år. Helsesiden har en utfordring med å ha nok utdannet personell rundt om i landet. Det trengs også en holdningsendring innen helsevesenet i å bruke fengselet som behandlingsarena. Koordinator i kommunen der klienten bor er viktig. Det er kanskje en rolle som kriminalomsorgen kan ha? Enhver i ansvarsposisjon må vite om andre i ansvarsposisjon.

Hun fremhevet at stortingsmeldingen ”Straff som virker” går som hånd i hanske med helsesidens samhandlingsreform. ○

Arbeidsmiljøprisen

Arbeidsmiljøprisen i kriminalomsorgen for 2008 gikk til **Sandaker overgangsbolig i Oslo**. Prisen ble delt ut på Faget i Fokus 11. juni av sentralt hovedverneombud Mette Salicath. Prisen er på 50 000 kroner og diplom. De øvrige kandidatene var Ringerike fengsels Faun og fiskarlag, Ullersmo fengsel - senioravdelingen, Oslo fengsel - jobbing uten mobbing, Moss fengsel - positiv aktivitet og holdning selv om fengselet legges ned 1. oktober og Troms friomsorgskontor som har doblet antall ansatte og har vekt på tverrfaglighet og trivsel. ○

Fengselsleder Hans Oluf Øster, Sandaker overgangsbolig takker for prisen.

Marianne Vollan - vår nye

Når du leser dette har Marianne Vollan (44) vært ekspedisjonssjef i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet og leder for Kriminalomsorgens sentrale forvaltning i nesten hundre dager. Da hun ble utnevnt var hun konstituert avdelingsdirektør i Lovavdelingen.

Intervjuer: seniorrådgiver
Grethe Rødskog Fodstad, KSF

Kan du si litt om din yrkesbakgrunn og ditt inntrykk av kriminalomsorgen?

– Jeg var ferdig jurist våren 1991, men flyttet da til London med familien og bodde der i to år. Jeg arbeidet i en kort periode på timebasis i et norsk advokatfirma, men var i hovedsak "bleiearbeider". I august 1993 begynte jeg i Justisdepartementet og har vært her siden, bortsett fra ett års fravær da jeg var konstituert som lagdommer i Borgarting lagmannsrett. Jeg kjenner departementet godt, men jeg har ikke jobbet med etatsledelse.

Førsteinntrykket mitt av kriminalomsorgen er at dette er en etat med mye engasjement! Det er inspirerende å se at tilsatte er så opptatt av de oppgavene vår etat er satt til å utføre.

Du spør også om mine inntrykk fra et "lovavdelingsståsted" og fra "dommerrollen". Det er nok litt vanskelig for meg å splitte opp mine inntrykk på den måten, men jeg kan kort peke på noen likheter og forskjeller i arbeidsmåte, samt hva jeg mener jeg kan tilføre etaten med utgangspunkt i min faglige bakgrunn. Lovavdelingen avgir tolkningsuttalelser om gjeldende rett, utformer lovforslag innenfor egne ansvarsområder og foretar lovtekniske

gjennomgørelser av andre departementers/avdelingers lovforslag. Regelutforming er også en oppgave for kriminalomsorgen, men etaten er ikke minst preget av operativ virksomhet! Det jeg vil ta med meg fra mange år i Lovavdelingen, er en ambisjon om høy faglig kvalitet, samt et ønske om – og bidrag til – ryddige prosesser.

En dommer forholder seg til enkeltsaker, og for straffesakers vedkommende er det dermed en klar parallell til kriminalomsorgens virke. Rollene for den som utmåler og den som gjennomfører straff, er nødvendigvis ulike, likevel er det åpenbare fellestrekk. Begge skal for eksempel se hen til straffens formål! Vi er ulike ledd i samme kjede. Fra min tid som dommer vil jeg ta med meg verdiene rettssikkerhet og likebehandling –

og samtidig vissheten om at det skal og må utøves konkret skjønn i den enkelte sak.

Hvorfor ønsket du å bli ekspedisjonssjef i Kriminalomsorgsavdelingen/leder av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning?

– La meg for det første si at jeg synes jeg har fått drømmejobben! Min motivasjon for å søke meg til kriminalomsorgen var flerdelt. For det første har jeg vært interessert i strafferecht og kriminalpolitiske spørsmål helt siden studietida. I Lovavdelingen arbeidet jeg i det vesentlige med strafferett og -prosess, herunder reglene om særreaksjoner og forvaring. Etter å ha vært i det "regelproduserende" og "dømmende" leddet i straffesakskjeden, er det svært spennende å få lov å arbeide med det siste – og på mange måter avgjørende – leddet i denne kjeden. Desto bedre vi lykkes med vårt samfunnsoppdrag, desto større blir "gevinsten"!

Min andre hovedgrunn for å ønske denne jobben, er at jeg liker å lede! Jeg liker meg godt sammen med andre mennesker, og jeg finner stor glede i å motivere andre til innsats. Jeg har allerede erfart at det er svært mange dyktige mennesker i kriminalomsorgen! Jeg liker å ta avgjørelser – etter at det har vært gode beslutningsprosesser; der relevante argumentene har kommet opp på bordet, og de som skal høres, er hørt.

Både ledergruppa i Kriminalomsorgsavdelingen og direktørgruppa i etaten er verdifulle fora for meg.

Kan du si litt mer om din lederstil?

– Som det nok framgår av det jeg allerede har sagt, har jeg en "konsulterende" lederstil. Jeg vil bruke den kompetansen som finnes i etaten, for å skaffe et godt grunnlag for beslutningene mine. Jeg er tilhenger av gode prosesser, et godt samarbeid med de tilsatte, et positivt omdømme for kriminalomsorgen og "positive virkemidler" for å nå våre mål – der positive tilbakemeldinger, motivasjon og entusiasme er viktige stikkord. Uenige i sak vil vi nok fra tid til annen være, men dersom det har vært en ryddig saksbehandling forut for dette, er det lettere å slutte seg til det endelige resultatet. Og det må vi gjøre, slik at vi ikke blir hengende ved gamle saker og har stadige "omkamper"!

Noen verdier som er viktige for meg – og som samtidig utgjør noen av mine forventninger til medarbeidere "inne" og "ute" – kan oppsummeres i følgende: Vi skal bestrebe oss på *høy faglig kvalitet* i det vi gjør – det være seg hverdagens gjennomføring av straff, klagebehandling eller utarbeidelsen av notater til politisk ledelse i departementet. Vi skal bestrebe oss på *kunnskapsdeling* – ikke sitte på hver vår tue med det vi vet. I forlengelsen av dette:

ekspedisjonssjef

For det tredje er jeg veldig glad i Justisdepartementet. Jeg var klar for nye utfordringer etter 15 år i Lovavdelingen, og er svært fornøyd med at den nye utfordringen befant seg i samme departement!

Er det vanskelig å prioritere mellom rollen som ekspedisjonssjef og den som leder av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning?

– Det enkle svaret på dette er "ja" – det ER vanskelig å håndtere de to rollene. Det vil nok alltid være slik at mange vil mene at jeg skulle vært mer på deres arena. Trøsten får være at jeg er bevisst på at dette er en utfordring, og at jeg hele tiden prøver kritisk å vurdere hvor jeg skal være. Heldigvis har jeg gode støttespillere jeg kan søke råd hos i så måte!

Vi skal bestrebe oss på *åpenhet* – det er en sentral verdi i vårt demokrati, og styrker blant annet vår legitimitet utad. Ikke minst er det viktig med et *godt arbeidsmiljø* – viktig i seg selv, og dessuten: Den som trives, yter bedre... Vi kan sikkert ha et helt intervju om hva denne verdien innebærer, for her kan det nok være rom for ulike syn på hva som gjør et arbeidsmiljø "godt".

"Vi skal bestrebe oss på høy faglig kvalitet i det vi gjør, på kunnskapsdeling og åpenhet, og ikke minst et godt arbeidsmiljø"

Dette vil du slik jeg forstår deg komme tilbake til i mange sammenhenger, det er gledelig, og jeg ser frem til blant annet kommende ledere i Aktuelt for kriminalomsorgen som en viktig arena.

Nå tenker jeg leserne ønsker at du gir en beskrivelse av deg selv?

– Med mann og fire døtre har jeg ikke fritidsproblemer! Jentene er i alderen 11-21 år, og den eldste har forlatt redet. Jeg trives i skog og mark, på sykkel og på ski, og tar gjerne en liten svømmetur i sjøen hjemme på Høvik (fra mai til september, så jeg er ingen ekte isbader). Ellers liker jeg å lese (Ian McEwan er min favoritt), se film eller være sammen med gode venner i hyggelig lag. Jeg liker bedre å lage mat enn å vaske hus, så hjemme hos oss gjør nok jeg mer av det første og min mann mer av det siste.

Hvordan har du opplevd den første tiden i stillingen?

Jeg opplever at jeg har blitt varmt tatt imot i kriminalomsorgen, både av KOA og etaten. Det har vært en spennende tid, med bratt læringskurve. Jeg liker heldigvis å lære! Jeg har blitt kjent med mange hyggelige og dyktige mennesker, og jeg ser fram til det videre samarbeidet.

Hva vil du prioritere fremover?

– Oppgaven ligger klar og venter på oss: Implementere stortingsmeldingen. Meldingen inneholder mange tiltak, der noen skal gjennomføres raskt, andre krever lengre tid. Noe kan settes i verk med det samme, noe trenger å utredes videre. For å koordinere dette arbeidet, vil jeg tilsette en prosjektleder. Jeg skal likevel holde godt tak i denne prosessen, for dette er jo det viktigste arbeidet framover!

Hva mener du er kriminalomsorgens største utfordringer?

– Svaret på dette henger sammen med det forrige spørsmålet. På den ene side er det viktig å si at vi gjør mye riktig allerede. På mange områder er meldinga et signal om å kjøre videre i det samme gode spor som vi allerede er på! På den annen side staker meldinga ut en ny kurs på viktige områder – blant annet ved at flere skal sone på åpent og ute i samfunnet enn i dag. Hvilke krav stiller det til oss? Utfordringene våre befinner seg etter mitt syn i vår endringsevne og -vilje når vi nå skal gå løs på disse oppgavene. ○

Konferanse om elektronisk

Rådgiver Marianne Kilstad Øster, KSF
og seniorrådgiver Tony Rørbu, KITT

The European Organisation for Probation (CEP) er en europeisk friomsorgsorganisasjon som jevnlig holder konferanser om straffegjennomføring utenfor fengsel og andre spørsmål knyttet til friomsorgens virksomhet. I mai i år ble det arrangert konferanse om elektronisk kontroll for sjette gang, og det deltok 205 personer fra 31 ulike land, også fra land utenfor Europa. Fra norsk kriminalomsorg deltok Jan-Erik Sandlie, Marianne Kilstad Øster, Gerhard Ploeg og Kjersti Lehmann fra KSF, Tony Rørbu og Kjersti Soelberg fra KITT, Njål Grimstad fra Oslo friomsorgskontor og Tore Rokkan fra KRUS.

Tekst og foto: førstekonsulent
Kjersti Lehmann, KSF

Som ett av de siste landene i Europa som har innført straffegjennomføring med elektronisk kontroll, hadde Norge både innlegg i plenum og arrangerte workshop.

Sammen med Keith Phillips fra Guidance, arrangerte Marianne og Tony workshop med tittelen "Electronic Monitoring in Norway – a New Approach to Offender Management". Etter diskusjonene å dømme, viste det seg at vi faktisk har valgt en ny tilnærming til straffegjennomføring med elektronisk kontroll – vi har tatt det ett steg lenger enn andre land.

Prosjektleder Jan Erik Sandlie, KSF

Det var stor interesse for den norske varianten. For eksempel var krav til sysselsetting og møter med kriminalomsorgen, sammen med

høy grad av oppfølging og individuell tilpassning, noe som engasjerte flere deltakere.

Basert på det som fremkom under konferansen, var det tydelig at Norge er det landet i Europa som per i dag setter størst fokus på den enkelte domfelte og som er mest opptatt av kvalitet i innholdet under straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Norge skiller seg fra de fleste andre europeiske land nettopp fordi vi krever at domfelte også må være ute i en bestemt periode av døgnet for å gå på jobb, skole eller annen hensiktsmessig aktivitet, mens andre land kun kontrollerer at domfelte er inne. De fleste andre land praktiserer altså i større grad en ren "husarrest".

kontroll i Nederland

I Norge benytter vi foreløpig elektronisk kontroll kun ved straffegjennomføring i hjemmet. Det finnes imidlertid mange bruksområder for kontroll ved hjelp av elektronisk utstyr, noe flere europeiske land benytter seg av i større eller mindre grad. Eksempelvis benyttes elektronisk kontroll som en ekstra kontrollmulighet i fengsel med lavere og høyere sikkerhetsnivå og ved gjennomføring av ulike former for "samfunnsstraffer", det kan brukes for seksualforbrytere for å kontrollere at de ikke beveger seg innenfor gitte områder, for å forebygge vold i nære relasjoner, og som substitutt for varetekt.

Ved å delta på denne type konferanser forstår man raskt at Norge er et lite land med en

relativt liten fangebefolkning. Ta et land som Sør-Afrika, som var representert på konferansen og som vurderer å innføre elektronisk kontroll på flere områder. Med en fangebefolkning på over 160 000, overfylte fengsler og store økonomiske og sosiale utfordringer, er det lett å se at fokuset på innhold i straffegjennomføringen og oppfølging av den domfelte blir mindre. Ikke minst er økonomi en viktig faktor som spiller inn når det kommer til hva som er mulig å få til av innhold. I så måte har det norske prosjektet bedre forutsetninger. Innholdsmessig har Norge lagt seg på linje med Sverige og Danmark. Finland planlegger innføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, og ønsker å følge den skandinaviske modellen.

Norges tilnærming til bruken av elektronisk kontroll under straffegjennomføring ble svært godt mottatt på CEP-konferansen, og det ble

flere ganger referert til Norge som et eksempel på "best practice". Vi kan være stolte av den måten vi har innført straffegjennomføring med elektronisk kontroll på. Tilbakemeldingene fra konferansen gir oss i tillegg god grunn til å fortsette å fokusere på et godt innhold og menneskelig oppfølging og kontroll, og til å beholde en ordening hvor elektronikken ikke anses som det eneste viktige. ○

Søknad nr. 1000 om elektronisk kontroll!

Interessen for straffegjennomføring med elektronisk kontroll har vært stor, og så langt har kriminalomsorgen mottatt over 1000 søknader fra domfelte som ønsker denne straffegjennomføringsformen.

Tekst: rådgiver Marianne Kylstad Øster i KSF

Den 1. september 2008 ble det etablert en forsøksordning med elektronisk kontroll som en ny straffegjennomføringsform utenfor fengsel. I løpet av høsten var alle de seks pilotenhetene i drift, henholdsvis i Vestfold, Oslo, Hedmark, Rogaland, Sogn og Fjordane og Troms. Det er friomsorgskontorene i disse fylkene som administrerer straffegjennomføringen. Hittil (pr. 5. juni) har det kommet 1077 søknader om straffegjennomføring med

elektronisk kontroll på landsbasis, omtrent halvparten har blitt innvilget, og 365 domfelte har gjennomført straff med fotlenke så langt. 16 domfelte har blitt overført fengsel etter brudd på vilkår eller avtale med kriminalomsorgen, og de fleste tilfellene dreier seg om bruk av alkohol. Foreløpig er det i gjennomsnitt mellom 65 og 70 domfelte som gjennomfører straff med elektronisk kontroll til enhver tid.

De aller fleste sakene er korte dommer som gjennomføres i sin helhet med elektronisk kontroll – bare et fåtall blir overført fra fengsel den siste tiden før løslatelse, såkalt delgjennomføring. Det jobbes med å informere både ansatte og innsatte i fengslene om muligheten til å søke om overføring til elektronisk

kontroll den siste tiden før løslatelse, med ønske om en økning også for denne målgruppen.

Justisdepartementet er veldig godt fornøyd med de erfaringene som er gjort så langt, og hvordan straffegjennomføringsformen er i ferd med å utvikle seg etter kort tids drift. Elektronisk kontroll representerer på mange måter grunntanken i Stortingsmeldingen om fremtidens kriminalomsorg: et tverrfaglig samarbeid mellom fengsel og friomsorg som bidrar til en sømløs kriminalomsorg, økt fokus på straffegjennomføring i samfunnet, redusere bruken av fengsel for unge lovbrøyttere og førstegangsdømte og en kontrollert og god utslusing fra fengsel i tråd med tilbakeføringsgarantien. Tilbakemeldingene fra domfelte er ➔

➔ at dette oppleves som en straff, men bedre enn fengsel.

Pilotprosjektet er 2-årig.

Med dette prøveprosjektet har det skjedd store innholdsmessige og organisatoriske endringer for de involverte pilotenhetene. Prosjektledelsen i KSF og teknisk ansvarlige ved KITT holder tett kontakt med enhetene for å høste erfaringer og justere kursen der det er nødvendig. En bred sammensatt prosjektgruppe møtes hver måned, i tillegg til KSFs besøk på enhetene. I mars ble det også arrangert en 2-dagers fellessamling på Gardermoen for alle kriminalomsorgskonsulenter og andre som jobber med elektronisk kontroll, med over 90 deltakere. Formålet var å skape et faglig og sosialt møtepunkt på tvers av landet, og markere en vellykket etablering av alle pilotenhetene. Samlingen ble åpnet av ekspedisjonssjef Marianne Vollan, og det var invitert kollegaer fra våre nordiske naboland.

Både Sverige og Danmark har lang erfaring med elektronisk kontroll, gode erfaringer som vi drar nytte av. Tilbakemeldingene fra deltakerne var at samlingen ga både kunnskap, inspirasjon og ikke minst en god mulighet til å treffe mange nye kollegaer! ○

“De fleste andre land praktiserer i større grad en ren «husarrest».

Den norske varianten av kontroll vakte stor interesse under konferansen.

Norge setter større fokus på den enkelte domfelte og på kvalitet i innholdet under straffegjennomføring med elektronisk kontroll.”

Implementering av internkontroll i kriminalomsorgen

Det nærmer seg nå oppstart for implementering av nytt internkontrollsystem i kriminalomsorgen. Implementeringsprosjektet har startet, og nytt datasystem er valgt.

Tekst: Knut Ellstrøm, HMS-koordinator KSF

Et etterlengtet helhetlig kvalitetssystem for internkontroll, avviksrapportering samt avviksbehandling blir med dette en realitet. Systemet vil lette arbeidet for ledere, verneombud, IK-mat ansvarlige, HMS-koordinatorer, behandlingsansvarlige for personopplysninger, saksbehandlere samt alle andre tilsatte i kriminalomsorgen.

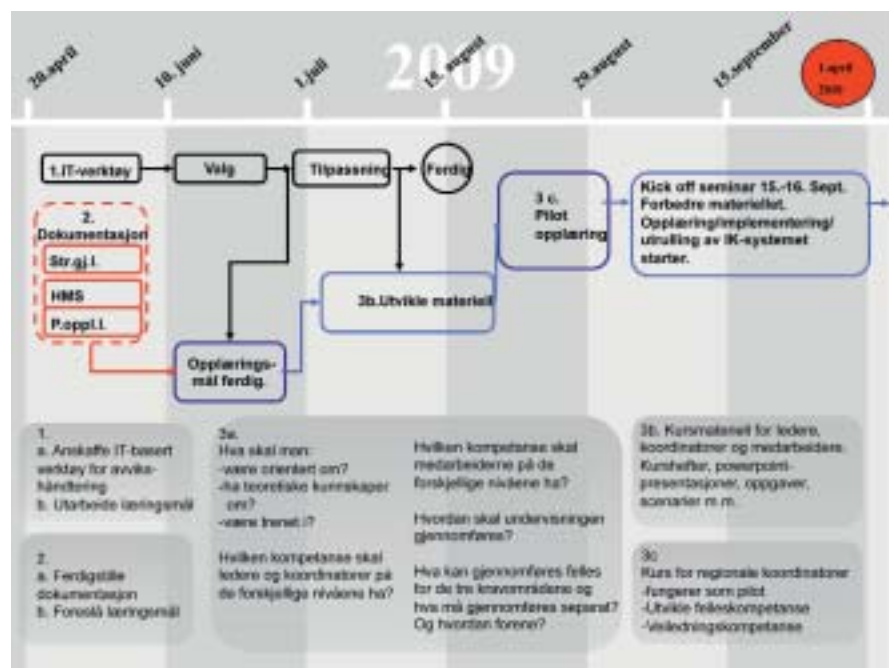
I internkontrollsystemet vil man lett finne frem til alle styringsdokumenter og rutiner. Det er også en egen avviksmodul der man lettvis kan melde avvik og følge saksbehandlingen frem til avviket er rettet. På alle nivåer kan man ta ut rapporter over avviksstatus, hvor mange avvik som er meldt og innen hvilke områder. Dette er et godt hjelpemiddel for å overvåke hvor “sunn” organi-

sjasjonen er og dermed et grunnlag for å sette inn tiltak for stadig å bedre kvaliteten.

Det er krav om internkontroll med fagområdene helse, miljø og sikkerhet (HMS) og behandling av personopplysninger. Fra 2010 stilles det også krav om internkontroll med kriminalomsorgens kjernevirksomhet; gjennomføring av straff og varetekt.

Implementeringsprosjektet

Underdirektør Torgeir Heimli leder implementeringsprosjektgruppen. De tre delprosjektene ledes av HMS-koordinator Knut Ellstrøm - HMS, Suzanne Five - behandling av personopplysninger, og Carl Fredrik Helgeland - straffegjennomføring. Hovedverneombudet, tillitsvalgte og andre ressurspersoner vil også trekkes med under implementeringsprosessen sammen med

Tidsskisse implementeringstidsplan

Stein Olav Sletten fra KITT har ledet anskaffelsen av datasystem.

SAK er styringsgruppe for implementeringsprosjektet.

KITT. Styringsgruppe for implementeringsprosjektet er Det sentrale arbeidsmiljøutvalget for kriminalomsorgen.

HMS-koordinator Knut Ellstrøm har ansvaret for at personopplysningene kommer på plass.

Bakgrunn

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning besluttet våren 2008 at det skulle utarbeides et felles rammeverk for kravområdene straffegjennomføring, helse, miljø og sikkerhet og bruk av personopplysninger, for å:

- sikre like prosesser innenfor kravområdene,
- unngå dobbeltarbeid,
- unngå forvirring ved flere likeartede systemer, for eksempel innen avvikshåndtering, verne- og sikkerhetsrunder m.v.,
- bidra til kompetanseoverføring mellom de forskjellige kravområdene og slik øke kvaliteten på arbeidet.

Dette var initiert av følgende:

- Kriminalomsorgens sikkerhetsstrategi for 2006 – 2010 gir føringer om at sikkerhets-

styringen skal revideres. Sikkerhetsstrategien fastslår videre at kriminalomsorgens sikkerhetsarbeid omfatter krav knyttet til både personopplysningsloven og HMS-lovgivningen.

- Datatilsynets pålegg etter tilsyn ved Ila fengsel, hvor blant annet mangler ved internkontrollen ble påpekt, medførte opprettelsen av en arbeidsgruppe i september 2007 som skulle redegjøre for hva kravene som følger av personopplysningsloven innebar for kriminalomsorgen.
- Arbeidstilsynets tilsyn i 2006 medførte flere pålegg som er fulgt opp av kriminalomsorgen. Et internkontrollsystem er utarbeidet og planlagt implementert i 2009.
- I 2006 avga en arbeidsgruppe, nedsatt av Justisdepartementet, rapporten "Ja takk, begge deler". Denne rapporten anbefaler etablering av et internkontrollsystem for kriminalomsorgens kjernevirksomhet som i stor grad er hjemlet i straffegjennomføringsloven.
- En arbeidsgruppe utarbeidet i 2008 et forslag til felles rammeverk for internkontroll i kriminalomsorgen. Dette forslaget ble sendt på etatsintern høring med høringsfrist 31. januar 2009.

Arbeidstilsynet og Datatilsynet

I forhold til Arbeidstilsynet foreligger en frist på implementering av internkontrollsystem for HMS-lovgivningen i løpet av mars 2010. For personopplysninger er fristen sommeren 2009, mens vi for straffegjennomføring setter våre egne frister. KSF tar sikte på å ha ferdigstilt og etablert ett felles internkontrollsystem for alle områder innen utgangen av mars 2010.

Prosessten

Prosjektet vil i hovedsak bestå av fem prosesser:

1 Dokumentasjon

Utvikling og ferdigstillelse av rutiner og lignende innen de forskjellige kravområdene

2 IT-støtte

Tilpasse IT-verktøy for avvikshåndtering

3. Opplæring

Fastsette læringsmål, utarbeide materiale og utdanne tilretteleggere/koordinatorer

4. Implementering i enhetene

Utdanne ledere, brukere og koordinatorer på alle nivåer

5 Revisjon

Revidere samt følge opp rutiner og avvik

Kick off

De tre delprosjektene vil i løpet av sommeren fortsette sitt arbeid med revisjon og finpussing av dokumentasjonen, legge dokumentasjon inn i datasystemet og utarbeide opplærings- og implementeringsplaner.

Den 15. og 16. september vil det nye internkontrollsystemet presenteres på det store HMS-seminaret "Trygg kriminalomsorg" der over 200 ledere, verneombud og HMS-koordinatorer er invitert.

Deretter starter utrulling fortløpende inntil målet om ferdig implementert internkontroll er nådd i mars 2010. ○

STATSBUDSJETTET 2009: Endringer i vårsesjonen

Etter at budsjettet for justissektoren for 2009 ble vedtatt av Stortinget i desember 2008, har regjeringen fremmet St.prp. nr. 37 (2008-2009) og St.prp. nr. 67 (2008-2009) med forslag til endringer.

Tekst: seniorrådgiver Espen Røe, KDA

St.prp. nr. 37 (2008-2009) med regjeringens forslag til tiltak mot arbeidsløshet ble fremmet 26. januar 2009. Ved Stortingets behandling ble det bevilget 150 millioner mer i statsbudsjettet for 2009 til investeringer i kriminalomsorgen. Satsingen i kriminalomsorgen er både en oppfølging av stortingsmelding nr. 37 "Straff som virker" samtidig som den stimulerer til økt sysselsetting i store deler av landet. 110 mill. kr er bevilget til vedlikehold og modernisering av fengslene, 20 millioner kroner er bevilget til et aktivitetsbygg ved Oslo

fengsel og 20 millioner kroner er bevilget til å anskaffe videokonferanseutstyr, innføre et IKT-basert kartleggingsverktøy og styringsinformasjonssystem ved Halden fengsel samt utvide ordningen med internett for innsatte i fengselsundervisningen.

Ved fordeling av tilleggsbevilgningen til vedlikehold og modernisering av fengslene, har Justisdepartementet i tråd med målsettingene i St.meld. nr. 37 (2007-2008) prioritert oppgradering av lokaler til forvaltningssamarbeidspartnere og besøksfasiliteter. Det er blant annet tildelt midler til utbedringer i Bergen, Tromsø, Indre Østfold, Oslo, Ringerike, Stavanger, Sandeid og Åna fengsler. Justisdepartementet har prioritert tiltak i fengslene som ifølge nylig gjennomførte tilstandsanalyser har et stort vedlikeholdsetterslep pr. plass og tiltak som bør utføres umiddelbart.

St.prp. nr. 67 (2008-2009) som ble fremmet for Stortinget 15. mai 2009, inneholder i tillegg til mindre justeringer og forslag til en bestillingsfullmakt for kjøp av inventar og utstyr til Halden fengsel, en omtale av at det fra 1. september 2009 vil bli tatt opp en ekstra klasse på om lag 20 aspiranter til fengselsbetjentutdanningen. Etter opptaket i januar 2009 av om lag 170 aspiranter, har flere av aspirantene allerede sluttet. For å bidra til å ivareta kriminalomsorgens behov for faglært personell, må frafallet dekkes opp igjen.

Det er et stort behov for fengselsfaglig personell på Vestlandet, blant annet som følge av at driften ved Bjørgvin fengsel er forlenget, og etableringen av et forsterket tiltak for barn og unge mellom 15-18 år som enten sitter i varetekt eller soner fengselsdom. Utdanningen vil derfor bli gjennomført desentralisert i Bergen, men skal foregå i regi av KRUS. ○

Godt i gang ved Evje avdeling, en tilvekst til Arendal fengsel

Tekst: Fengselsleder Thor Brekke, Arendal fengsel og avdelingsleder Margit Kise, Evje avdeling forteller til Grethe R. Fodstad, KSF. Foto: inspektør Oddmund Egeland, Arendal fengsel og Ernst Jørg Nilsen, Arendal fengsel

– Kriminalomsorgen region sørvest og etaten som sådan er blitt tilført et nytt tidsmessig åpent fengsel. Herfra skal vi bidra med en innholdsmessig god straffegjennomføring, forteller en fornøyd fengselsleder Thor Brekke ved Arendal fengsel. Han berømmer sine medarbeidere ved Evje avdeling for den entusiasme og stå-på-vilje de har gått inn i jobben med å bygge opp og drifte et helt nytt fengsel.

Selv om det har vært noen "skjær i sjøen" i innkjøringsperioden, er fengselslederen

meget godt fornøyd med hvordan avdelingen etter bare fire måneders drift nå begynner å finne sin form, både hva angår drift og innhold.

- Vi har et veldig godt samarbeid med kommunen, ikke minst Næringsparken som er en særdeles viktig samarbeidspartner nå det gjelder å aktivisere de innsatte. I tillegg har vi

undervisningstilbud til de innsatte. Fengselsundervisningen er underlagt Setesdal videregående skole. Helsetjenesten var på plass fra første dag, med sykepleier i 50 % stilling og tilsynslege i 10 % stilling. Det er videre inngått samarbeidavtale med NAV, forteller han.

– Jeg vil ikke legge skjul på at det har vært en utfordring for oss å få tilsatt nok etatsutdannede fengselsbetjenter. Jeg er glad for at Evje avdeling ble tildelt 6 pliktårsbetjenter. Vi har allerede startet opp med programtilbud, og i disse dager pågår forelderveiledning. Det er videre besluttet at det skal opprettes en rusmestringsenhet i avdelingen, med oppstart i løpet av annet halvår 09. Det betyr for oss at arbeidet så vidt er i gang, og vi gleder oss til fortsettelsen.

Førstebetjent Kristin Yri Rosendahl (til venstre) og fengselsinspektør Margit Kise.

Avdelingsleder Margit Kise ved Evje avdeling er ikke mindre entusiastisk enn fengselslederen. Hun forteller at driften og innholdet i soningen har vært utfordrende og inspirerende fra dag én.

– Det å få ganske mange innsatte i løpet av kort tid krever organisering og gode rutiner. Derfor vil jeg som leder fremheve de ansatte for å ha vist stort engasjement og være løsningsfokuserede. Klart at vi har vært frustrerte og ønsket at noe hadde vært bedre forberedt, men når man står midt oppe i det, har fokuset vært å finne gode løsninger, sier hun.

– Evje avdeling vil satse blant annet på å bli gode på kontaktbetjentarbeid og ha et høyt faglig fokus. Det betyr at vi vil satse på kompetanseheving blant våre egne for å møte de ulike problemstillingene som de innsatte sliter med. Dette for å kunne gi flere innsatte et bedre grunnlag for å lykkes ved løslatelse. Måltrettet miljøarbeid er viktig og i tråd med den nye stortingsmeldingen. Derfor blir samarbeidet med andre instanser også viktig i denne prosessen.

Jeg vil også berømme min leder og mine kollegaer i Arendal som har bidratt på ulike arenaer. Jeg har følt meg velkommen fra dag én, noe som jeg setter stor pris på, avslutter avdelingsleder Margit Kise.

Bakgrunn

Regjeringen besluttet i statsbudsjettet for 2008 at det skulle etableres et nytt fengsel innenfor den tidligere Evjemoen militærleir i Evje og Hornnes kommune i Aust-Agder. KSF sendte ut oppdragsbrev den 03.03.08, men grunnet forsinkelser av forskjellige karakter - som ikke skyldtes kriminalomsorgen - ble det først i april måned 2008 gitt endelig klarsignal for å etablere et nytt fengsel.

Kriminalomsorgen Arendal fengsel, Evje avdeling

Totalt er det en beleggskapasitet på 20 plasser ved Evje avdeling (inkludert de fire plassene på kvinneavdelingen). Avdelingen har 15 stillingshjemler: 1 fengselsinspektør (avdelingsleder), 1 fengselsførstebetjent, 1 førstesekretærstilling og 12 tjenestemenn i turnus. Adresse: Evjemoen, 4375 Evje. Telefon: 37 93 17 70.

"Hovedfengselet" (høyt sikkerhetsnivå) i Arendal har plass til 32 innsatte, Håvet (åpen avdeling i Arendal) har 13 plasser. I tillegg har fengselet en skogsforlegning, Kleivgrend avdeling, med 28 plasser. Dermed har Arendal fengsel totalt plass til 93 innsatte, og er det nest største fengselet i Region sørvest. Totalt antall faste stillinger er 72.

Evje og Hornnes kommune ved Evjemoen Næringspark AS sto som utbygger, og hadde i tidsrommet fra statsbudsjettet ble lagt frem til endelig vedtak om etablering, prosjektert forslag til romprogram for fengsel, og som kriminalomsorgen etter noen "justeringer" kunne gi sin tilslutning til.

– Entreprenøren startet arbeidet 7. juli 2008. Utbygger hadde forpliktet seg overfor den politiske ledelse i Justisdepartementet til at fengselet skulle stå ferdig i slutten av desember 2008, mens Kriminalomsorgen region sørvest overfor KSF presiserte med en "garanti" om at fengselet kunne tas i bruk 19. desember 2008. Og slik ble det! Dette gir en byggeperiode på drøye 4 måneder, det må vel sies å være ny "norgesrekord", sier Brekke.

– På disse fire månedene ble to gamle "brakker" fullstendig renovert og bygd om til cellefløyer, administrasjon, undervisningsrom, helserom og øvrige brukskontorer. De to brakkene ble "bundet sammen" med et større nybygg, som blant annet inneholder en egen kvinneavdeling med fire plasser. Total bygningsmasse ved Evje avdeling er 1860 kvadratmeter, forteller han.

– KSF og direktøren i Region sørvest besluttet at Evje fengsel administrativt skulle ligge under Arendal fengsel som en avdeling - og det offisielle navnet ble: Kriminalomsorgen Arendal fengsel, Evje avdeling, sier Brekke, som er veldig godt fornøyd med å lede et fengsel som består av fire så ulike enheter, og som derved kan ha fordelene til både mindre og større fengsler. ○

Etter mange og lange prosesser er endelig Solholmen overgangsbolig i Kristiansand åpnet. Riktignok er det fortsatt et noe midlertidig preg over boligen, men vi er i drift med plass til 6 innsatte. Leder for Solholmen begynte 15. august 2008 og senere fulgte nestleder, konsulent, fengselsbetjenter og miljøterapeuter i rask rekkefølge.

Søkermassen på de fleste stillingene var stor og med høy kompetanse. Til sammen er det 13 og en halv stilling knyttet til Solholmen overgangsbolig.

De ansatte på Solholmen overgangsbolig (to var ikke med på bildet)

Solholmen overgangsbolig i Kristiansand

Tekst: Per Olsen, daglig leder, Solholmen
Foto: Kjersti Simonsen

De nyansatte gikk umiddelbart i gang med planlegging og innkjøp av utstyr til boligen, samtidig som det ble jobbet intenst med innhold, rutiner og regelverk for overgangsboligen. Med god hjelp fra andre overgangsboliger, noen studiereiser og egne tanker og ideer, var det meste på plass da vi kunne flytte inn 1. desember.

De første innsatte var på plass 15. desember. Som Norges eneste overgangsbolig knyttet direkte til et fengsel, var det naturlig at de første innsatte ble rekruttert derfra. Siden har det vært innsatte fra andre fengsler, både i vår region og andre regioner som har vært

aktuelle for Solholmen. Felles for alle er at de har sine røtter her sør og regner med å bli værende her etter soning. Når det er sagt, vil vi gjerne at flere fengsler blir enda mer opptatt av denne soningsformen, slik at flere innsatte kan få muligheten til ytterligere progresjon i egen soning og bedre settes i stand til et liv uten kriminalitet etter løslatelse.

I innkjøringsfasen er det ikke til å stikke under en stol at utfordringer dukker opp. Det er alltid annerledes å planlegge i teorien, enn å se det man planlegger satt ut i praksis. Dette medførte en del justeringer underveis, både til glede og skuffelse for innsatte og ansatte. Men alt i alt har det vært en meget sporty innstilling fra alle i denne første perioden.

Innhold i soningen

For å få plass på en overgangsbolig må innsatte ha en aktivitet å gå til på dagtid. Det være seg arbeid, skole eller andre tiltak. På denne måten vil hverdagen bli tett opp til det man møter etter soning. Når vi da kan legge til at alle har utvidede permisjonskvoter og muligheter for korttidspermisjoner hvor man kan pleie familie, venner, fritidsinteresser og fysisk fostring, tenker vi at dette er en god arena for positiv utvikling. Mange innsatte kan også ha behov for å ta tak i vanskelige ting fra både fortid og nåtid, noe ansatte ved Solholmen har god kompetanse på. Dette innebærer nært samarbeid med eksterne samarbeidspartnere av ulik karakter, så som NAV og behandlingsapparatet, eller andre.

Som både innsatt og ansatt ved en overgangsbolig møter man på mange måter en annen verden enn det man er vant med fra andre typer fengsel. Muligheten og tiden til å jobbe med rehabilitering, nettverksbygging, botrening og familiesamvær er større ved en overgangsbolig. I tillegg består personalet av ulike yrkesgrupper, med ulik kompetanse, noe som gir gode muligheter for arbeidet med innholdet i soningen. Utfordringen er selvfølgelig å trekke ut det beste fra alle faggruppene. På den ene siden er vi et fengsel, med alle regler og rutiner dette medfører, men samtidig er vi et "hjem", som skal tenke rehabilitering på en mer aktiv måte enn man kanskje har anledning til i et lukket fengsel.

Det gule huset er det opprinnelige, men nå rives det nærmeste for å bygge to etasjer. Dette er planlagt ferdig 15.10.09

Akkurat nå er man i full sving med riving av deler av eksisterende bygningsmasse, for deretter å bygge helt nytt beboerhus i to etasjer for 15 innsatte. Hver enkelt innsatt vil få eget rom, utstyrt som en hybel, med eget bad, kjøkkenavdeling og stue/soverom. Her skal de kunne leve sitt liv så tett opp til "normalen" som mulig, med ansvar for matlaging, vasking klesvask osv. Noen innsatte har egen inntekt som de disponerer selv, mens andre får en dagytelse fra fengselet som gjør dem i stand til å dekke de utgiftene de har til vanlig livsopphold. Beboerfløyen er planlagt ferdig

15. oktober, og vi regner med å kunne flytte innsatte over der rundt 1. november. Det blir spennende å følge prosessen og se hvordan det blir i virkeligheten og ikke bare på tegninger.

Solholmen vil bli en stilfull og flott overgangsbolig. Det legges vekt på at både bygningsmassen og uteområdet skal bli vakkert og brukervennlig. Så er det opp til oss ansatte å bidra med vårt, slik at innholdet blir til gagn og nytte for innsatte. Samtidig legges det stor vekt på arbeidsmiljø og kompetansebygging,

slik at dette blir en spennende arbeidsplass for alle ansatte.

Til slutt vil jeg oppfordre alle fengsler som har innsatte som har en tilknytning til Sørlandet, eller som tar sikte på å etablere seg her på "palmekysten", om å bidra så godt de kan slik at alle 15 plassene blir fylt opp så snart som mulig etter åpningen. ○

Forankring

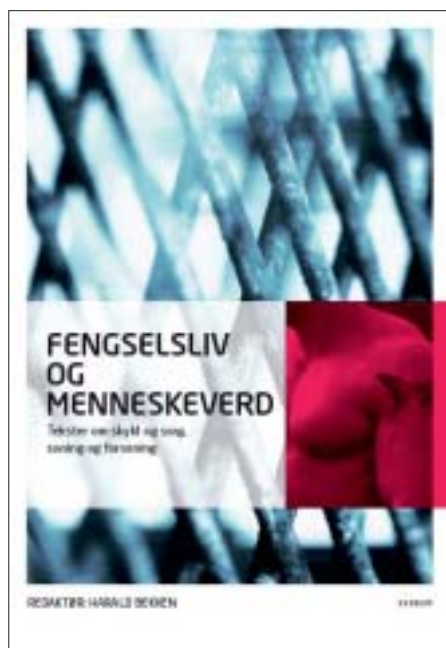
Det har vært mange, lange og dels harde tak med det politiske miljøet og nærmiljøet i Kristiansand fra 2006 av og til det i 2008 ble bestemt at overgangsboligen tilknyttet Kristiansand fengsel skulle lokaliseres på Grim i Kristiansand, i lokalene til det tidligere barnehjemmet i Krosseveien 2. Plasseringen ble godt mottatt av velforeningen på Grim, men med den skepsis som nesten alltid rettes mot institusjonsbygg.

Det ble vedtatt at Solholmen skulle åpne sine dører for innsatte i løpet av 2008. Planleggingen, med tegninger for midlertidig drift med 6 soningsplasser og for senere ombygging til totalt 15 soningsplasser, ble igangsatt umiddelbart. Etter hvert ble stillinger lyst ut og ansettelser foretatt. Før de innsatte skulle komme, ble nærmiljøet invitert til Solholmen for informasjon og spørsmål, med kaffe og pepperkaker. 25 naboer dukket opp og ga uttrykk for at de var rolig for dette prosjektet nå. I praksis fikk vi også bevis for dette da noen dukket opp med julegaver og blomster til innsatte og ansatte på Solholmen. ○

Ledelsen: fengselsleder Frank M.T. Johansen, Kristiansand fengsel, leder Solholmen, Per Olsen og nestleder Solholmen, Greta Birkeland.

FENGSESLIV OG MENNESKEVERD: Tekster om skyld og sorg, soning og forsoning

Harald Bekken (red)
Verbum forlag/ 257 sider.
Bokomtale ved Yngve Hammerlin, dr.philos og
forsker ved KRUS

"Fengselsprestene har en stor og viktig oppgave i å bidra til å holde gjerningspersoner fast i det menneskelige fellesskap";

skriver Paul Leer-Salvesen i boka *Fengselsliv menneskeverd*, og han fortsetter: "Dette er en del av kirkens diakoni, og det er også en måte å realisere selve det kristne menneskesyn på. I dette menneskesynet heter det at alle mennesker, uansett, er mer enn det de gjorde." (s. 197)

Som forsker i Kriminalomsorgen, fra tidlig på 1980-tallet til nå, har prestenes virksomhet i fengslene opptatt meg. I de mange dialoger og intervjuer jeg har hatt med fanger har mange av dem tydeliggjort fengselsprestens viktige rolle. De trekker særlig fram at presten møter dem som et likeverdig menneske, som en unik personlighet, og da som noe annet og mer enn fangen, gjerningsmannen, forbryteren. Dette gir dem tillit, anerkjennelse, integritet og selververd.

Alle de fjorten bidragene, fra fanger, fengselsprester, teologer og andre, makter å få leseren til å se den enkelte fangen som personlighet og som et unikt og likeverdig medmenneske. Gjennom fortellinger og refleksjoner framtrer relasjoner mellom prestene og fangene som preget av trygg nærhet og mangfoldighet. Fangene trenger prestene til å samtale om sin situasjon, sin sorg og fortvilelse; de trenger også et medmenneske som de åpent kan samtale med om soningens slitasjer og eksistensielle utfordringer, og de trenger en profesjonell samtener som er beredt til å kunne føre en dypsindig og åpen samtale om den kriminelle handlingen, skyldopplevelse, tilgivelse, synd, soning, forsoning og vrede - uten at deres integritet er truet. Dette gjøres gjennom en åpen og samtenkende dialog, og det gjøres også med basis i et kristent tekstgrunnlag.

Men boka avdekker ikke bare fangenes behov for en trygg samtalepartner. Den gir også et skarpt bilde av samtalens motstridende dynamikk og gjensidighetens utfordringer: Gjennom frodige fortellinger fra samtaler og møter opplever vi hvordan fengselsprestene utfordres av den fengslede samtalepartneren ikke bare om det bibelske tekstgrunnlaget som formidles, men også om fundamentale spørsmål som synd, anger, tilgivelse og forsoning. Disse vanskelige spørsmålene diskuteres grundig både ut fra en dypere filosofisk

tilnærming innenfor et akademisk formidlingsbilde, og ut fra et nært og hverdagspreget dialogisk forhold mellom fengselspresten og mennesket som er fengslet. Boka viser her styrke ved en god balanse mellom de akademisk-inspirerte diskusjonene og de mange konkrete formidlingseksemplene.

Boka lykkes dessuten i å presentere mangfoldet i fengselsprestenes virksomhet og samvirkets mangesidighet og kompleksitet. Spennvidden i fortellingene og problemstillingene gir et sterkt og sannferdig bilde av møtet mellom prest og den fengslede - fra det humorfylte og kreative i samværet med friske og utfordrende innspill om aktuelle bibeltekster, til det alvorlige, sorgtunge og fortvilede møtet med et menneske preget av et eksistensielt kaos, sorg og fortvilelse som fengslet. Møtene er selvsagt ikke bare preget av konsensus: Også de vanskelige hendelsene og motsigelsene som kan oppstå trekkes fram.

Det er åpenbart at prestene har en tenkemåte, problemtilnærming og begrepsforståelse om blant annet anger, smerte, sorg, skam, fortvilelse, trøst, synd, tilgivelse og forsoning som åpner for en fortrolig nærhet. Mange prester viser den fengslede tillit og gir håp i et fengselssystem som strukturelt og ideologisk sett er preget av mistillit. I samtalen avdekkes også den fengsledes vilje til det gode, ønsket om forandring - håpet om å bli en del av "det menneskelige fellesskapet" med en annen praktisk og idémessig tilgang.

Kjernen i formidlingen er menneskeverdet - men menneskeverdet omhandler ikke bare det å se den enkelte i et likeverdiperspektiv: Respekten for enkeltmennesket innebærer også å forholde seg til den enkeltes ansvar for de kriminelle handlingene som er begått. Som Harald Bekken uttrykker det: Det er bedre for mennesker å gjøre opp for seg, erkjenne skyld og ta ansvar for sine handlinger enn å gå

videre i livet med løgn og bortforklaringer (s. 221). Et slikt perspektiv bygger på et grunnleggende gjensidig anerkjennende tillitsforhold.

Ofrene for kriminelle handlinger glemmes heller ikke. Deres vanskelige sorg og fortvilelse krever all den støtte vår kultur kan frambringe, sier Leer-Salvesen (s. 195). I det vanskelige og motsetningsfylte forholdet mellom offer og gjerningsmann åpner boka for tanker om forsoning og tilgivelse som ikke blir redusert til idealistiske forestillinger og sjablongmessige tekniske reguleringer; tvert i mot erkjennes og framstilles forsoning og tilgivelse som en dyp, kompleks, motsetningsfull, krevende og sårbar utfordring som det ikke kan finnes standard svar på. Flere av artikkelforfatterne tar opp denne problematikken på forskjellige måter - både direkte og indirekte.

Det står klart for meg gjennom lesingen av boka og gjennom den forskningserfaringen jeg har at fengselsprestene mange ganger når atskillig dypere i sine samtaler om tunge eksistensielle spørsmål enn mange andre faggrupper. Det kan skyldes prestenes friere stilling. Mange fanger stoler på prestens integritet og taushetsplikt, og som S. R. Ottesen også uttrykker det i sin artikkel *Menneskeverdet i fengselets hverdag*: Det gjør ham ydmyk å oppleve at innsatte har bestemte forventninger til presten - "[i]kke minst gjelder dette å målbære innsattes menneskeverd. Det forventes kort og godt at jeg har et menneskesyn som ser det enkelte menneske og som løfter fram menneskeverdet i de forskjellige fora i fengselet." (s. 161). Prestene stilles óg overfor et annet vanskelig faglig og etisk krav: Det forventes at han/hun påtaler maktmisbruk og verdier og holdninger som i tale og handlinger bryter med det menneskesyn som kriminalomsorgen offisielt er tuftet på. (s. 161). Når menneskeverdet i et fengsel skal sikres, kreves etisk mot til å kritisere det som bryter med humane grunnprinsipper.

Mye av anmeldelsen har jeg anvendt til de essensielle etiske grunntonen i boka; jeg vil avslutte med noen presentasjoner av dens tematiske og fortellende mangfold: Boka er tredelt. I den første delen, der fengslede fører ordet, har Mads Wibe-Lund skrevet en svært interessant artikkel (*Å bli møtt med respekt av min verste fiende*) om politiavhørets dynamikk og motsetninger, men også om det å bli møtt som et medmenneske til tross for

en alvorlig siktelse. Interessant er også p.t. stipendiat ved juridisk fakultet, Asbjørn Rachlews kommentarer til Wibe-Lunds artikkel. En tidligere innsatte har gitt et verdifullt bidrag i artikkelen *Tanker om å ta et valg*.

Stor pris setter jeg også på Bekkens første og siste artikkel i boka. Den første gir et praktfullt bilde av kreativitet, friskhet, humor og alvorlig refleksjonstvingde og klokhet i samtalegrupper som Bekken har hatt med en gruppe av fanger om grunnleggende eksistensielle spørsmål og bibelske tekststudier. Bekken utfordrer forsvarsadvokater i siste kapittel i del III *Til beste for klienten?* Her problematiserer han forholdet om skyld og forsvarsstrategier. Han spør utfordrende og med konfronterende tydelighet: I hvilken grad bidrar kontakten med forsvareren gjennom varetektstiden til endrede fokus - kort uttrykt - fra sorg, fortvilelse og erkjennende skyld til taktiske overveielser i rettssaken som senere kan føre til psykiske problemer og store eksistensielle belastninger for den siktede? Hva er best for klienten? Bidrar forsvarerne i en del alvorlige saker til å svekke klientens behov for å ta et oppgjør med seg selv?

I del II beskriver en gruppe fengselsprester på ulike måter fengselshverdagen og hva den gjør med de som er fengslet. Også disse bidragene er faglig og etisk viktige og interessante. Kjersti Wernø (*Tekst i et lukket rom*), Helge Fiksnes (*Retten til å føle skyld*), Benny Birk Mortensen (*Når sorg og skyld blir satt i fengsel*), Lars Johan Danbolt (*Kirken øst for Eden*), Terje Auli (*Å nulle ut trusselen*), Stein Rune Ottesen (*Menneskeverdet i fengselets hverdag*) og Odd Cato Kristiansens begravelsestale til Lennart Faugli (*Ikke en spurv til jorden*) gir et variert, men også et samlende og utfordrende bilde av fengselshverdagen og forskjellige eksistensielle problemer. Enkelte av artiklene knytter visse temaer til bibeltekster og refleksjoner på basis av dem. Også dette er interessant lesing. I flere av artiklene tas sorg, vrede, vold, fortvilelse, mistillit, tilgivelse og forsoning opp igjen med en grunnstemning, nær deltakelse og med en lød som et mer teknokratisk menneskesyn ikke kan gi. Aulis artikkel utfordrer og gir betydelig inspirasjon til videretenkning om volds- og trusselproblematikken i fengslene.

Del III har en mer akademisk og filosofisk tilrettelegging i problemstillingene om skyld, sorg, tilgivelse, oppgjør, konfrontasjon, ansvar

og forsoning og avsluttes med Bekkens kritikk av forsvarerstrategier (*Til beste for klienten?*). Paul Leer-Salvesen (*Sorg over det onde*), Jan-Olav Henriksen (*Forsoning, oppgjør og tilgivelse*) diskuterer grundig temaene sorg, det onde, ansvar, skyld, tilgivelse, anerkjennelse, anger, forsoning og om å gi godheten en ny sjanse. Dette gjøres både i forhold til konkrete studier og akademiske diskurser, og det gjøres på en utfordrende og spennende måte.

Boka er viktig - både av etiske, forskningsmessige, straffe- og fengselsfaglige grunner. De forskjellige innspillene utfordrer på alle nivåer og i flere retninger. Boka har gjort meg mer og bedre kjent med prestenes varierte virksomheter, faglige kompetanse, etiske dilemmaer og problemer. Den bekrefter også prestenes særdeles viktige posisjon og unike funksjon i fengselssystemet og er et lære-stykke i gjensidig tillitsforhold, nærhet og åpenhet til vanskeligstilte mennesker.

Boka er godt komponert. Språket er selvsagt skiftende - fra det akademisk utfordrende til et fargerikt og konkret hverdagsspråk. Typografien er god og omslagets illustrasjon har en symbolikk og en typografi som står i et godt forhold til hverandre, og som jeg synes rommer den tematiske dialektikken som boka så godt formidler. Et ønske om noe mer? Kanskje noe mer om hvorfor enkelte samtaler mellom prest og den fengslede brytes og noe mer om forholdet til utenlandske innsatte, deres behov og sårbarhet og samtalen med dem? Kanskje det også kunne være tid for en kritisk teologisk refleksjon om andre faglige tilnærminger som utfordrer faglige samtaleformer og andre fags menneskesyn og menneskeverd i fengselsvesenet - for eksempel psykiatriens og psykologiens. Samtaler som jeg har hatt med fengselsprester i årenes løp har også flere interessante og utfordrende innspill til disse profesjoners praksis, forklarings- og forståelsesmåter.

Se mennesket som er fengslet! pleier jeg å si i mine forelesninger om fengsel og fangebehandling og jeg spør: *Finnes drapsmannen - finnes stoffmisbrukeren? - Selvsagt ikke, svarer jeg umiddelbart: Det finnes mennesker som også har begått drap og mennesker som også har et stoffproblem.*

Boka *Fengselsliv og menneskeverd* har grunnfestet min tro på et slikt helhetlig, etisk og faglig krevende menneskesyn. ○

TEATERFORESTILLING PÅ ILA: Bites & pieces

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

Skoleåret på Ila er også et teaterår. Høsten begynner med å danne en teatergruppe og så finne ut - Hva skal vi spille i år? Litt utskifting i gruppa hører med hvert år, løslatelser går sin gang og en ny går inn og fyller rollen og blir en del av gruppa. I år har teatergruppa øvd på spill og sang gjennom å hente stoff fra vidt forskjellig hold. En variert og vellykket blanding som besto av utdrag fra de to komediene av Ludvig Holberg: Erasmus Montanus og Jeppe på Bjerget. I tillegg fikk vi oppleve sketsjer hvor de medvirkende brukte selvlagde ansiktsmasker og imponerte med godt koreografert stilisert kroppsbruk. Det var danse- og sangnumre som lot god rytmesans og overskudd slippe fri, vitsefortelling som viste god timing og stemmekontroll.

Et fint bilde av utviklingsprosessen frem til ferdig forestilling fikk vi fra den dokumentarfilmen som en annen elev hadde laget fra øvingstimene. Han er elev på medier og kommunikasjonslinja, Vg2.

Pårørende, skoleklasser, venner og ansatte i kriminalomsorgen takket ja til invitasjonen, det var fullt i gym/teatersalen under de fire åpne aprilforestillingene. Som vanlig er teatergruppa ledet av Erle Skaar, et par av "skuespillerne" var med i fjor, noen er nye bekjensker.

Forestillingen var uten en rød tråd, men med mye spillelede og god tekstbehandling, også av de til dels kompliserte Holberg-tekstene.

Erle Skaar la ikke skjul på at det ikke alltid er lett å jobbe med teater i et fengsel: – Blir den innsatte fulgt til øvingen i tide, og ønsker han å komme til øvingen? Disse her har stått løpet ut og jobbet med sine egne ressurser, sa hun blant annet. Han som skulle i retten med en løslatelsesak dagen etter formulerte seg slik under samtalen mellom de medvirkende og publikum etter forestillingen: – Selv om vi har vært en fin gruppe under teaterarbeidet, er det ikke her på Ila vi skal lage nettverket vårt. ○

Vardeteater

Hva vil det si å være seg selv, eller seg selv nok? Hva betyr det å gå gjennom eller utenom? Hvordan mestrer Peer Gynt livet? Hvordan mestrer enhver sitt liv?

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

Den 150 år gamle teksten i Henrik Ibsens Peer Gynt handler om Peers liv fra ungdom til eldre dager. Om hans møte med personer og situasjoner, valgene han tar og konsekvensene av dem. Hvem er han, for seg eller for andre? Mot eller unnfalighet, selvbedrag eller ærlighet – i små og i store situasjoner - det handler Peer Gynt om og det handler livene våre om, hver dag.

Vi som tilskuere til Vardeteaterets nyeste oppsetning fikk oppleve en aktuell og engasjerende forestilling. Teatergruppa har valgt bort mye tekst og derved arbeidet frem en forestilling som forteller mye ved selve spillet, ved scenebildene og via ledsagende musikk av pianist ved Nasjonalteateret.

**FOTBALL NM
2009**

Oslo fengsel B.I.L. og FIF inviterer til NM i fotball 2009

Sted: Lillestrøm idrettspark, Lillestrøm (gress + kunstgress).

Tid: 11. og 12. september 2009.

I Jeppe på bjerget-kostymer står Butt, Chris, Ove og skuespiller Dorthe. I sentrum dramalærer Erle Skaar fra Rud videregående skoles avdeling på Ila. En av de medvirkende ønsket ikke å bli fotografert.

et gjør Peer Gynt

Denne oppsetningen med sine to akter oppleves passe lang, meningsfull og intens både for de som kjenner stykket godt og de som her får sitt første møte med det.

To skoleklasser er på samme forestilling som undertegnede. De er også fascinert av det de får oppleve. Deres lærere er glad for at de bestilte billettene da de fikk høre om denne muligheten. Elevene er i samtalen etter forestillingen blant annet opptatt av hvordan de medvirkende velges ut, spesielt Peer oppleves ikke som amatørskuespiller, men som et vanlig medlem av en friteatergruppe. Men kvalifiseringen via å være dømt til fengselsstraff og nå på vei til forankring i samfunnet utenfor fengselet, anbefaler de medvirkende ikke.

Vardeteateret er også arbeidsplass for enkelte som for lengst er ferdig med å sone. Her har de søkt seg til en arbeidsplass med meningsfulle oppgaver, enten som skuespiller og innen administrasjon eller med de mange oppgaver som skal løses rundt en såpass komplisert oppsetning. Forestillingen er, som det Vardeteateret tidligere har gjort, preget av godt samspill i gruppa. Men i teaterstykket Peer Gynt kretser de ulike scenene i veldig stor grad om Peer. Steinar Sande spiller ham – både som ung og som gammel og gjør det eminent, de andre medvirkende følger flott opp, det er energi over forestillingen. Dette må det ha vært moro å være med på. ○

Instruktør Jo Skjønberg ved inngangen til Vardeteaterets lokale i Rådhusgata 19 i Oslo.

FOTOUTSTILLING PÅ ULLERSMO FENGSEL:

“Sånn ser jeg det”

Fotograf Trine-Lise Løvaas tok initiativet til fotoprojektet, etter å ha jobbet på Ullersmo fengsel som ekstrabetjent. Men det er de innsatte selv som har vært med på å utforme ideer, tilføre kreativitet og erfaring, diskutere foto og historier.

På utstillingen viste 12 innsatte sine fotografier, hvordan *de* ser det, som et selvportrettsprosjekt. Etter utstilling i fengselet ble hele utstillingen flyttet til Ullensaker Kulturhus på Jessheim som en del av Ullensaker Kulturuke. Utstillingen viste at det finnes mange kreative

Fra utstillingen, foto: Nora Hallén, KSF

*Hvem er jeg
Hva interesserer meg?
Hvordan lever jeg?
Hva skjer med meg?
Mine tanker og følelser*

mennesker på Ullersmo, som har en historie å fortelle. Via bildene forteller de, viser hvem de er og hva de står for. De er mennesker med en fortid, en nåtid og ikke minst en fremtid. Mange innsatte har glemt dette, noen synes ikke livet er viktig lenger, de bryr seg ikke om hvordan livet blir, og mange har gitt opp. Noen er flau over sin situasjon, og vil ikke vedkjenne seg hvor de er og hva de har gjort, og tror ikke de er verdt noe.

Prosjektet er støttet av Folkekulturforbundet og Ullersmo fengsel. ○

PILOT-PROSJEKT:

Filosofigruppe på Stifinneren

Jeg har hatt filosofigruppe for de innsatte på Stifinneren, Oslo fengsel siden september 2008. Det var daværende fengselsdirektør Are Høidahl og Stifinner-leder Leif Øtnæs som viste interesse for prosjektet og åpnet dørene på Stifinneren. Finansieringen det første halvåret har vært delt mellom Malling Eiendom, Stiftelsen Flux og Oslo fengsel. Våren 09 blir gruppen finansiert av Oslo fengsel.

Av Gry Orfei Solbraa, cand.philol i filosofi og filosofisk praktiker Nsfp, enpersoneforetak Solbraa Filosofiske Samtaler

Bakgrunnen for at jeg ønsket å starte filosofigrupper i norske fengsler var en hypotese om at den dialogpraksisen som filosofisk praksis er, vil kunne åpne opp for mer åpne og undrende samtalemåter med de innsatte og derfor evne å "møte" de innsatte der de er rent bevissthetsmessig. Jeg mener at filosofisk praktikere er en yrkesgruppe som bør inn i norske fengsler, og dette pilotprosjektet har styrket min tanke om at filosofer har noe å fare med i fengslene. For øvrig har Bjørgvin fengsel i Bergen en fast ansatt filosof/filosofisk praktiker. Jeg vil avslutningsvis koble dette til det arbeidet som gjøres med Reflekterende Samtaler ved Trondheim fengsel, en samtale-type som er svært filosofisk (dvs undrende!) i sin natur.

Filosofisk praksis er en form for livsfilosofisk og eksistensiell samtale der man tar utgangspunkt i det konkrete livet til den enkelte. Gjennom samtalen løfter filosofen opp en del grunnleggende eksistensielle tema som man undersøker ut i fra den enkeltes erfaringer, tanker og følelser. Dialogen drives fremover av en veksling mellom det konkrete og det abstrakte nivået, og målet med samtalen er at den enkelte skal få et større perspektiv på sitt eget liv, en bredere horisont. Filosofisk praksis blir drevet av filosofer med mastergrad og en 2-årig etterutdanning i det å ha livsfilosofiske og eksistensielle samtaler. I Norge (og Skandinavia) er det Norsk Selskap for Filosofisk Praksis (<http://www.nsf.no>) som utdanner filosofisk praktikere i samarbeid med Universitetet i Oslo.

På samme måte som fremveksten av filosofien har vært forbundet med og ført til frigjøring for menneskeheten fra myter til rasjonell tenkning, på samme måte kan oppøving i filosofisk tenkemåte gjøre det enkelte mennesket friere i sin tenkning og dermed føre til at han/hun ser flere muligheter for seg selv.

Å lære å filosofere handler i stor grad om å øve seg på å sette ord på tanker og følelser som vi ikke snakker om til vanlig. Det handler om å komme i undringsmodus, finne frem til en stemme i seg selv som styrker og motiverer en i livets valg.

Filosofigruppene på Stifinneren har vært en gang i uka og vart i 1 time og 45 minutter. Temaene har gått nært innpå selve livet; vi har snakket om: *livet - døden - ruserfaringer - ansvar - vilje - mot - her og nå - kjærlighet - lykke - penger - frykt/redsel - å lytte - fordommer - automatiske tankeganger kontra å tenke utenfor "boksen"-kommunikasjon - tillit - ærlighet - åpenhet - rehabilitering - sannhet - mellom-menneskelige relasjoner - frihet - makt*

Praktisk om gruppene

Målgruppen for filosofigruppen har vært innsatte som har søkt og kommet seg inn på Stifinneren. De har alle en fortid forbundet med rus og de har maks et år igjen av dommen sin (nå noe mindre etter den "nye Stifinneren"). For å komme inn på Stifinneren må man være motivert for å jobbe for endringer i livet sitt, derfor var det naturlig å starte dette pilotprosjektet nettopp på Stifinneren.

Alle innsatte har fått tilbud om filosofigruppe, og det har vært obligatorisk for alle de to første gangene. Etterpå velger de om de vil være med. I ettertid har vi fått klar tilbakemelding fra de innsatte om at det er lurt med to obligatoriske ganger, fordi dette var helt ukjent for de aller fleste. For flere av mine mest takknemlige og undrende innsatte, hadde det vært helt uaktuelt å komme hvis de ikke måtte prøve!! En del fordommer gikk fløyten...

Gruppene har hele tiden vært åpne, slik at vi tar inn nye som kommer. Med den nye ordningen på Stifinneren (det kommer nye hele tiden) er dette krevende, men jeg prøver å skape en holdning der vi må se det som en sport å åpne oss for stadig nye deltakere. Gruppene foregår på dagtid i de innsattes arbeidstid, og antall deltakere har variert fra 5-12, men ligger ofte rundt 6-7. Gruppene har hatt svært lite frafall, dette forebygges ved måten de måtte bli kjent med konseptet på før de valgte.

Vi har hatt og har en del utfordringer med hensyn til gruppas ro, men dette handler mer om utfordringen i å arrangere en fast filosofigruppe på dagen da det alltid skjer at noen må til lege, fysio, GVO-privatundervisning, eller noen er svært følsomme overfor forstyrrende ting som skjer i umiddelbar nærhet (pauserommet). Men slik tror jeg det alltid vil være i et fengsel.

Arbeidet i gruppene

Det har variert om temaet blir bestemt på forhånd eller blir bestemt der og da på gruppa. Jeg starter alltid gruppa med å kjenne litt på stemningen. Er det greit at vi tar det temaet vi bestemte sist, eller er det andre ting som er kommet opp som er mer presserende?

De første tre kvarterene har blitt brukt til en litt uformell samtale der en av gangen tenker litt høyt rundt temaet. Baller kastes i luften.

¹ Reflekterende Samtaler skjer i tre etapper. **1.** To betjenter og en innsatt snakker sammen. Den innsatte velger tema helt fritt. Betjentene lytter, lar seg berøre, undrer seg, stiller spørsmål ved ting de ikke skjønner. **2.** Betjentene reflekterer over samtalen den ene har hatt med den innsatte, mens den innsatte lytter. De dømmer ikke, men de gir uttrykk hva de la merke til, hvilke tanker de gjorde seg, hva de hadde hatt lyst til å spørre mer om. **3.** Den innsatte gir uttrykk for hva han/hun tenkte da betjentene reflekterte. Hva var nyttig for han/hun? Hva følt relevant? Hva kan være verd å gå videre med? Resultat: Alle parter får tilbakemeldinger som i de beste tilfeller gir skikkelig løft for den enkelte. Samtalen bidrar til økt innsikt i hva kommunikasjon er og hvordan vi kommuniserer med hverandre.

Noen blir tatt i mot av andre, andre blir liggende. Jeg gjør mitt beste med å holde en rød tråd, stille oppfølgings- og fordypnings spørsmål. Det er ikke noe rett og galt og jeg tilstreber å skape en stemning der vi først og fremst undrer oss og reflekterer rundt tema. Å dømme overlater vi til andre. Her stiller vi spørsmål, for eksempel:

- Du sa at det nærmeste du kom en lykkefølelse var i rus?
- Hva er virkeligheten for deg? Hva er forskjellen mellom en rusvirkelighet og en nykter virkelighet? I hvilken virkelighet er det mest frykt?
- Hva er frykt og redsel? Hva finner vi hvis vi undersøker frykten vår?
- Hva er kjærlighet?
- Hvorfor er vi så opptatt av det andre tenker og synes om oss?
- Hva er vilje? Hvordan vet vi hva vi vil?
- Hva er penger? Fører penger til lykke? Eller kan vi bli lykkelige uten masse penger?
- Hva innebærer det å ta ansvar for seg selv?

Filosof Gry O. Solbraa, foto: privat

Noen refleksjoner fra gutta:

LYKKE:

Jeg kan være lykkelig uten penger, det viktigste er å ha det bra med seg sjæl.

Lykke er å se dattera mi surre rundt på gulvet. Lykke handler ikke om hvordan man har det men hvordan man tar det.

Det er mange lottomillionærer som går til grunne...

Det viktige er å trekke noe positivt ut av det negative.

Svarte penger ble jævla uvesentlig for meg etter hvert - penger har ikke noe med lykke å gjøre!

VILJE:

Jeg brenner for forskjellige ting på forskjellige dager.

Jeg tror jeg vet hva jeg vil, eller vet jeg det? Jeg er j. usikker? Vil jeg egentlig bare det andre forventer?

Må ville noe jeg egentlig ikke vil. Må bryte med vanen.

Jeg kjenner det på kroppen. Det føles bra.

Å vite hva man vil handler å om å ha selvinnsikt. Rart at man ikke vil sitt eget beste...

ANSVAR:

Å være bevisst på hvordan mine valg påvirker andre

Hvis alle hadde tatt ansvar for seg sjøl hadde vi ikke hatt noen problemer.

Jeg må finne mine verdier, jeg veit f. ikke hvem jeg er. Ansvar er å bry seg mindre om hva andre mener og tenke mer på seg selv. God egoisme er bra.

Rammer. Sette grenser for seg selv.

➔ De siste 45 min har vi en kontemplativ øvelse. Vi stiller et spørsmål relatert til samtalen vi nettopp har hatt og legger en stein (talestein, slik indianerne i Nord-Amerika brukte på råds-møter) på bordet mellom oss. Gutta setter seg godt til rette og jeg gjør dem oppmerksom på at pausene og stillheten mellom ordene har en betydning i seg selv. Hvis noen blir lammet av frykt når de holder steinen i hånden, setter de ord på følelsen. De er også fri til å legge steinen tilbake. Det sentrale i øvelsen er å snakke ut i fra en følelse her og nå.

Gutta har imponert meg i denne øvelsen. Utrolig vakre og dype ord er blitt sagt i disse nesten magiske øyeblikkene vi har hatt med steinen. Noen ganger har de også gitt veldig bra feedback til hverandre. Det har vært rørende episoder der gutta har gitt uttrykk for at de "ser" hverandre for første gang. En gang sa M til R: *"Nå har du sagt mer om deg selv på disse to timene enn du har gjort på de to ukene du har vært her. Jeg føler at jeg "ser" deg for første gang og jeg ser at du har utrolig mye godt i deg!"*

Etter jul ga jeg gutta et evalueringsskjema som jeg skrev i samarbeid med psykologen Asbjørn Solevåg. Gutta ga uttrykk for at filosofigruppa hadde vært veldig bra for dem. På spørsmålet om hva filosofigruppa har betydd for den enkelte:

- Har blitt mer bevisst på ting som jeg ellers ikke snakker med andre om
- Jeg har begynt å åpne meg mer, tør å snakke.
- I denne sammenhengen tror jeg det er nødvendig for å vekke en del følelser og tanker for å fungere i et samfunn.
- Har vært helt greit, synes ikke det er dumt å tenke over ting man muligens ikke ville tenkt på til vanlig.
- Bli rolig- tryggere på ting som før kunne oppleves ubehagelig- veldig nyttig og aktuelle temaer- inkluderende- god ledelse og undervisning som gir refleksjon
- Det har betydd i den grad at jeg har lært å kjenne meg selv og andre bedre.
- Utfordring. Får prøvd nye ting som jeg vanligvis synes er ubehag fordi jeg er redd for å feile.

- Filosofigruppa er det viktigste verktøy jeg har fått her inne for å kunne legge vekk maska og virkelig gå inn i meg selv. Samtalene starter nye måter å tenke på og gir meg mulighet til å reflektere over emner jeg ellers aldri ville gått inn på.
- Den betyr mye, vi kan snakke om alt. Og det er veldig bra.

Veien videre

Filosofisk praksis som samtaleform er sterkt beslektet med en annen samtaleform, nemlig *Reflekterende Samtaler* som psykiater Tom Andersen har utviklet. Begge samtaleformene springer ut i fra et bevisst humanistisk undrende menneskesyn, der troen på menneskets evne til å realisere seg selv som et fritt individ står meget sterkt.

Reflekterende Samtaler

Ved Trondheim fengsel har de drevet et prosjektet med *Reflekterende Samtaler* i 5 år, og 20. mars deltok jeg på en konferanse i Trondheim der innsatte og ansatte ble intervjuet om hvordan de opplevde å ha reflekterende samtaler. De har meget positive og oppløftende resultater og det kom frem at både de innsatte og de ansatte lærte mye om kommunikasjon og sin egen fremferd ved å delta på disse samtaler. Kjernen, nemlig vektleggingen på det å lytte og det å se hele mennesket, etterstrebe en symmetrisk relasjon, er likheten mellom filosofiske samtaler og reflekterende samtaler. Begge samtaleformer er noe langt mer enn en metode, men mer å forstå som en holdning, en måte å være på overfor den andre som bidrar til at vi ser hverandre på en langt mer helhetlig måte enn i alminnelige samtaler.

Jeg kjenner til Tom Andersens tanker og har vært på flere seminarer med ham, derfor ser jeg i dag at det kan være lurt å knytte filosofiske samtaler opp mot reflekterende samtaler. Målet er det samme: Stimulere den innsattes egen tenkning. Ta hverandre på alvor. Bekrefte den andre.

Min drøm er at det blir satt i gang reflekterende samtaler på Stifinneren og andre fengsler. Første skritt er å informere ledere og ansatte om denne samtaleformen, som nok kan virke skummel for mange ved første øyekast. Men som en erfaren betjent ved Trondheim fengsel sa: Det blir bare positive ringvirkninger. Mer glede på jobben, mindre utslitthet. Med andre ord: Samfunnsøkonomisk lønnsomt?

Skal kriminalomsorgen oppfylle sine løfter om virkeliggjørelsen av et humanistisk menneskesyn i norske fengsler, må det settes i gang med samtaleformer som gir rom for undring, sannhet og ærlighet og alle må vi trene på hva det vil si å *se hele mennesket*. ○

INFORMASJONSSAMLING FOR IFI – Internett for innsatte 11. mars 2009

KSF har besluttet å installere "Internett for innsatte" (IFI) i alle landets fengsler som tilbyr opplæring. IFI er en teknisk løsning for internett som skoleverket og kriminalomsorgen har utviklet i samarbeid.

Tekst: Førstekonsulent
Christine Oppegaard, KSF

Nasjonalt forum for IKT inviterte de fire fengslene som først skulle få IFI installert, til informasjonssamling 11. mars 2009. De fire fengslene er: Oslo fengsel, Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt (inkludert avdeling B2), Ullersmo fengsel og Ullersmo fengsel avdeling Krogsrud. Alle fengslene får IFI før sommeren, og noen har allerede fått IFI når dette leses.

Først orienterte Torfinn Langelid ved Fylkesmannen i Hordaland om "Kvifor bruk av IKT i opplæringa? Digital kompetanse – gjeldende lov og regelverk". Han orienterte om hvilke rettigheter innsatte og domfelte har til IKT. En av basisferdighetene som ble innført med

reformen "Kunnskapsløftet", var digital kompetanse. Dette gir elevene rett til å lære seg å benytte ulike IKT-verktøy i forskjellige fag. Han redegjorde også generelt for retten til undervisning for innsatte og domfelte i norske fengsler.

Etter Torfinn Langelid var sikkerheten i fengsel tema. Finn Dotssetsveen fra KSF fortalte om sikkerhetsutfordringer som kan oppstå ved innføring og bruk av IFI. Ulovlig kommunikasjon er den største risikoen. Han oppfordret til å være spesielt oppmerksom på innsatte og domfelte med spisskompetanse innen datateknologi kombinert med tilknytning til organiserte kriminelle miljøer.

Etter hvert ble også dagens store spørsmål besvart. For hva er egentlig IFI, og hva går det ut på? IFI-løsningen ble presentert av Bent Dahle Hansen, Grønland voksenopplæring og Stig Haugdahl, KITT. Her ble den tekniske siden av IFI forklart. Det ble også redegjort for "teknisk gruppe" som blant annet tar i mot forespørsler fra skolene om å åpne opp eller stenge sider på internett i IFI-løsningen.

Nest siste punkt på programmet var presentasjon av "Retningslinjer for bruk av IKT/Internett i opplæringen for innsatte i kriminalomsorgen" ved Christine Oppegaard, KSF. Retningslinjene er ikke trådt i kraft ennå, men Fylkesmannen i Hordaland, KSF og Utdanningsdirektoratet tar sikte på at rundskrivet skal være ferdig og tre i kraft høsten 2009.

Til slutt var det mulig å stille spørsmål til et panel bestående av skoleleder Ingunn Eitrheim og lokal driftsansvarlig Ola Aas Seeberg ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt samt Suzanne Five fra KSF. Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt var ett av fire fengsler som var piloter i startfasen av prosjektet. Deres tilbakemelding til salen var at IFI er et positivt supplement i undervisningen som både elever og lærere har stor nytte av.

Det skal være informasjonssamling for tilsatte ved alle fengsler som skal få IFI installert. De som ønsker mer informasjon om IFI, kan derfor melde seg på informasjonssamling når deres fengsel skal få løsningen. ○

Boligarbeid: ny nettside for kriminalomsorgsansatte

"Å ha et sted å bo er et grunnleggende behov i livet, det handler om å være delaktig i samfunnet."

(Innsatt i Oslo fengsel, september 2008)

KRUS har utviklet nettsiden www.boligpanett.no i samarbeid med Husbanken.

Nettsiden skal være til hjelp for ansatte i fengsel og friomsorg som jobber med boligsosialt arbeid. I tillegg kan innsatte selv, pårørende og andre utenfor kriminalomsorgen finne nyttig informasjon her. To av tre innsatte i fengsel har ikke et fast sted å bo når de løslates, og det er et ønske fra regjeringen at alle skal ha tilbud om en varig bolig etter løslatelse. Å hjelpe innsatte og domfelte til en kriminalitetsfri tilværelse kan være krevende arbeid. www.boligpanett.no er et effektivt verktøy i dette arbeidet. Egen bolig er noe av det viktigste å ha på plass når du skal bygge en ny framtid. ○

Aktuelt å lese

Vold og trusler mot tilsatte i kriminalomsorgen 2007

Av Yngve Hammerlin og Tore Rokkan

Utgitt av KRUS i serien Rapport som nr 1/2009

Rapporten bygger på selvrapporterte voldsopplevelser i form av skjemaer som fylles ut og sendes inn av den som har vært usatt for slike hendelser. For 2007 mottok KRUS 207 skjemaer om vold, det er noen færre enn året før.

Det er regionsvise forskjeller, og fem av de 207 kommer fra friomsorgskontorer.

Psykisk vold viser en økende tendens, mens legemsvold viser en synkende tendens. Den vanligste formen for legemsvold er slag, spark og spyting.

Verbal vold utgjør det største antallet, 150 rapporter.

Som i de tidligere årene, er det utøvd vold særlig ved grensesetting, kontroller og formidling av negative beslutninger.

Personvern i kriminalomsorgen

- STATUS I ARBEIDET

Vi har i tidligere artikler i *Aktuelt redegjort for åtte pålegg som Datatilsynet har gitt kriminalomsorgen etter at de gjennomførte et stedlig tilsyn på Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt i november 2007.*

Av seniorrådgiver Suzanne Five

Frist for å gjennomføre fem av påleggene var utgangen av 2008. For ett av påleggene var fristen å gjennomføre dette umiddelbart. For to andre var fristen utgangen av april 2008.

Kriminalomsorgen har klart å gjennomføre flesteparten av påleggene innen utgangen av fristens utløp. Men på noen områder har vi søkt Datatilsynet om fristutsettelse og fått innvilget dette.

Nedenfor følger en kortfattet oversikt over status i arbeidet.

Pålegg 1:

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) må sørge for at registret "innsatt pr. nummer" og eventuelle andre tilsvarende lokale registre, **umiddelbart** blir brakt til opphør. Dette gjelder ikke for opplysninger som det er nødvendig at de ansatte har umiddelbar tilgang til av hensyn til de innsattes og de ansattes liv og helse.

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning ga pålegg til alle regionadministrasjoner, fengsler og friomsorgskontor om at eventuelle registre tilsvarende "innsatt pr. nummer" måtte slettes i løpet av februar 2008. Sletting ble gjennomført. KSF har senere bedt om skriftlig tilbakemelding fra enhetene om at sletting er gjennomført.

Pålegg 2:

KSF må iverksette nødvendige tiltak for å etablere et rettslig grunnlag for behandling i fagsystemet Kompis.
Frist: utgangen av august 2008. Fristen er knyttet til tiltak for å sørge for at det er etablert et behandlingsgrunnlag, ikke selve etableringen av et nytt behandlingsgrunnlag.

Justisdepartementet/Kriminalomsorgsavdelingen har utarbeidet forslag til nye paragrafer i straffegjennomføringsloven. Forslaget er nå

ute på ekstern høring med høringsfrist i slutten av juni. Det vil deretter bli utarbeidet en ot. prp. som vil bli sendt Stortinget.

Pålegg 3:

KSF må gi tilstrekkelig informasjon til alle registrerte, jfr. personopplysningsloven (pl.) §§ 19 og 20.

Frist: utgangen av april 2008.

KSF har innen fristens utløp utarbeidet informasjon som tilsatte i kriminalomsorgen er pålagt å distribuere til innsatte/domfelte, personer som søker om besøk i fengslene, advokater og personer som skal utføre oppdrag for kriminalomsorgen. Skrivene kan lastes ned fra kriminalomsorgens hjemmeside www.kriminalomsorgen.no under fanen personvern. Skrivene er også oversatt til samisk og nynorsk.

Pålegg 4:

KSF må på forespørsel gi innsyn til de registrerte, jfr. pl. §§ 18 og 23.

Frist: Utgangen av april 2008.

KSF har innen fristens utløp utarbeidet veileder for behandling av innsynsbegjæringer. Videre har KSF gitt opplæring i behandling av slike begjæringer til ansatte i hver av de seks regionene samt særskilt til jurister ved regionadministrasjonene. Opplæring har også blitt gitt ved lederopplæring i etaten (LUP).

KSF har delegert avgjørelsesmyndighet i disse sakene til enhetslederne. Regionadministrasjonene behandler eventuelle klager.

Pålegg 5:

KSF skal sørge for at opplysninger rettes i samsvar med pl. § 27.

Frist: Utgangen av desember 2008.

Pålegg 6:

KSF må slette opplysninger i samsvar med pl. § 11 litra a jfr. § 28.

Frist: Utgangen av desember 2008.

KSF har søkt Datatilsynet og fått innvilget fristutsettelse til utgangen av juni 2009 med å utarbeide policy for retting og sletting av opplysninger. Det er opprettet en arbeidsgruppe som er godt i gang med arbeidet.

Første utkast til policy for retting og sletting ble lagt frem for regiondirektørene og direktøren for KRUS og KITT på møte 19. mai. Ytre etat er gitt frist innen utgangen av mai til å gi tilbakemeldinger på utkastene. Kriminalomsorgen har utarbeidet utkast til bevarings- og kassasjonsplan som ble oversendt Riksarkivet til godkjenning i begynnelsen av april d.å. Vi avventer tilbakemelding fra Riksarkivet. Policy for retting og sletting må samordnes med bevarings- og kassasjonsplanen.

Pålegg 7:

KSF må etablere et internkontrollsystem, jfr. pl. § 14.

Frist: Utgangen av desember 2008.

KSF har søkt Datatilsynet og fått innvilget fristutsettelse til utgangen av september 2009 med å utarbeide diverse instruks, herunder en på styrende nivå (strategi for informasjonssikkerhet) og seks på operativt nivå (organisering og ansvar, instruks for sikkerhetsleverandør, instruks for ansatte med lokalt ansvar for informasjonssikkerhet, utlevering av personopplysninger, melde-/konsesjonsplikt, opplæring og gjennomgang av brukerlogger (operativ rutine). Det er allerede utarbeidet 38 instruks samt policy for informasjonssikkerhet. Disse ble sendt til alle enheter i kriminalomsorgen 5. mars d.å. Opplæring blir gitt til alle ledere på regionalt og lokalt nivå våren 2009.

KSF har besluttet å lage felles internkontrollsystem for hms, straffegjennomføring og personopplysningsloven. Opplæring vil bli gitt høsten 2009.

Pålegg 8:

KSF må etablere tilfredsstillende informasjonssikkerhet i samsvar med pl. § 13 og personopplysningsforskriftene kap. 2.

Frist: Utgangen av desember 2008.

KSF har utarbeidet policy for tilgangsstyring og policy for logging. Justisdepartementet har besluttet å gå til innkjøp av felles elektronisk tilgangsstyringssystem for justissektoren, herunder domstol, politi/påtale og kriminalomsorg. Datatilsynet har innvilget fristutsettelse med et år for implementering. ○

Restorative justice i Verdal fengsel

Ideen til prosjektet fikk vi etter å ha vært på kurs i "Restorative justice" (RJ) på Heia Gjestegård høsten 2007. Vi var sendt fra Verdal fengsel og invitert av Konfliktrådet i Nord-Trøndelag ved Astrid Skjetne. Godt informert om "MIL-prosjektet"⁽¹⁾ og prosjektet "Megling i fengsel"⁽²⁾, fant vi ut at dette måtte være et tilbud til de innsatte i vårt fengsel.

Tekst: Fengselsbetjent Christine Børstad,
Verdal fengsel

"Vi" er Bente Toldnes Vatn og Christine Børstad. Begge er betjenter i turnus på Verdal. Utenom fengselsjobben er vi meglere i konfliktrådet. Vi meglar både sivile saker og straffesaker på fritiden. Vi fikk støtte fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, og 1. april 2008 var prosjektet et faktum.

Restorative justice

RJ⁽³⁾ har røtter i flere tidligere småsamfunn og kulturer og kom forut for vår nåværende rettspoleie som i hovedsak bygger på en gjengjeldende tankegang. RJ kan beskrives som et sett av prinsipper, en tenkemåte, som springer ut av ulike praksiser der utgangspunktet er at et lovbrudd forstås som en konflikt. Det er ikke en metode, heller ikke en kriminologisk teori eller et filosofisk system, selv om det er blitt omtalt slik. RJ samles i hovedsak om tre prinsipper:

- Et lovbrudd er en krenkelse av forholdet mellom ofre, gjerningsperson og samfunnsfellesskapet/lokalmiljø.
- En reaksjon på lovbruddet involverer offeret, gjerningspersonen, nettverket og lokalmiljø og innebærer en gjenoppretting av skadene lovbruddet har medført.
- En konsensustilnærming er den mest hensiktsmessige reaksjon på et lovbrudd.

RJ er et samlebegrep for flere typer tilrettelagte møter. Det er disse som benyttes av konfliktrådet i dag. De mest brukte formene for RJ i dagens vestlige samfunn er megling mellom

gjerningsperson og offer, nettverksmegling (nettverket inkluderer blant annet støttepersoner, venner til partene), stormøter og sentencing circles (nettverksmøter med dommer til stede).

I vårt daglige arbeid med innsatte ser vi at det er mange mellommenneskelige ting som ikke blir fanget opp i en rettssak. Et lovbrudd berører mange. Brudd med familie og samfunn gjør det ofte vanskelig å vende tilbake til et normalt liv etter soning. På grunn av vanskelighetene rundt dette, kan av og til slike uoppgjorte saker føre til nye straffbare handlinger. I rundskriv G-8/2006 fra Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og politidepartementet er samarbeidet mellom kommunehelsetjenesten, spesialisthelsetjenesten, kommunens sosialtjeneste og kriminalomsorgen, overfor innsatte og domfelte som er rusmiddelavhengige, presisert.

Vi ser at vi, gjennom dette prosjektet, kan få en automatisk samhandling med de samarbeidspartnere som er nevnt.

- ⁽¹⁾ MIL-Prosjektet; Megling i lokalsamfunn. Et prosjekt mellom Konfliktrådet i Nord-Trøndelag og politiet i Nord-Trøndelag.
- ⁽²⁾ Megling i fengsel; Prosjekt utført av Konfliktrådet i Agder i Arendal fengsel.
- ⁽³⁾ Restorative Justice, definisjon jfr. Konfliktraadet.no
- ⁽⁴⁾ Tilbakefall koster samfunnet enorme summer. Ved å etablere en tettere struktur mellom kommunale og statlige etater, kan gjengangerproblemene reduseres. (1). Dette er også i tråd med Justisdepartementets oppfordring, jfr. Straffegjennomføringsloven § 41. (2)

Litt om hvordan vi jobber

Vi tilrettelegger møter etter RJ-tenkemåten og prinsipper for de innsatte før løslatelse. Dette gjøres enten på oppfordring fra de innsatte, eller etter ønske fra pårørende eller offer. Vår filosofi er at konflikten skal tilbake til de som eier den, og at de er i stand til å løse den selv.⁽³⁾ Selve møtene bør skje på et nøytralt sted. Dersom det er en fremstilling, vil vi ha uniform på.⁽⁴⁾ Dersom vi ser at det er hensiktsmessig å stille uten uniform, fraviker vi selvsagt dette.

Christine Wauger Børstad og
Bente Toldnes Vatn

➔ Vi har benyttet oss av samarbeidsavtalene ⁽⁵⁾ som er skrevet mellom fengselet og 5 kommuner i Nord-Trøndelag. Ved å benytte oss av nevnte avtaler, tror vi samhandlingen mellom fengsel og kommunene vil øke. Dette vil igjen føre til en tryggere tilbakeføring av den løslatte. Det tette nettverket vil føre til økt sjans for rehabilitering. Denne stabiliteten vil også føles tryggere for offer og pårørende.

Målgruppen er i utgangspunktet alle innsatte i Verdal fengsel, samt deres pårørende eller offer, som av ulike årsaker har behov for et tilrettelagt møte før løslatelse. Prosjektet vil favne alle typer lovbrudd.

Det kan være møte mellom innsatte og offer, pårørende, familie, arbeidslivet, lokale myndigheter m.m. Vi ønsker å prioritere innsatte fra Nord-Trøndelag og da spesielt de som kommer i fra kommuner med samarbeidsavtaler. Grunnen til at vi ikke har plukket ut en spesiell gruppe, er at vi ser at det fører konflikter med et fengselsopphold, uansett hva de soner for.

I starten av prosjektet gjennomførte vi informasjonsmøter etter Arendal-metoden (Megling i fengsel). Vi utarbeidet samtidig et kartleggingskjema hvor de innsatte krysset av for ulike behov og ønsker allerede ved innsettelse. Det viste seg fort at infomøtene var overflødige. Ved hjelp av kartleggingskjema fikk vi mange saker, så mange at vi knapt klarte å rekke over alle forespørselene.

Verdal fengsel har innsatte fra Trøndelag og opp så langt nord man kommer. Utfordringen kom da vi fikk saker som hørte hjemme i Tromsø og lenger nord. Vi løste det ved å kontakte konfliktrådet i det respektive fylket og sendte saken over for megling der. Noen saker var så viktig å få i orden før løslatelse at vi lot innsatte få ordne dette siste dagen av soninga, på hjemstedet. Vi gav altså noen timers permisjon. Det krever selvsagt fleksibilitet fra både fengselet og konfliktrådet på hjemstedet!

Eksempler på saker vi har hatt

Megling mellom samboere

Innsatte og samboer ropte og skrek i telefonen. Konflikten handlet om innsattes livsstil, og de klarte ikke å snakke sammen. Et tilrettelagt møte gjorde at de fikk sagt det de følte uten å bli avbrutt.

Megling mellom NAV og innsatt

Innsatte følte det var en personlig konflikt mellom han og saksbehandleren sin. Det hadde vært brutte løfter fra begge hold. Vi ordnet et tilrettelagt møte med innsatte og foreldre samt saksbehandler og ruskontakt. Foreldre sa at det var godt ikke å måtte snakke for sønnen sin hele tiden. Nå fikk gutten selv si hva han følte og tenkte. Etterpå fikk de snakke for seg. NAV fikk lagt frem sin side av saken og det ble opprettet en "ny" kontakt med avtaler og krav fra begge parter som vi skrev ned.

Sak mellom drapdomt og etterlatte

Innsatte dømt for uaktsomt drap. Mor til avdøde klarer ikke å bearbeide sorgen fordi innsatte ikke klarer å ta på seg skyld (bildrap). Stor konflikt som gjør at ingen av partene kommer videre i livet. Gutten ønsker et møte for å fortelle hvordan han har det "-når lyset blir slått av om kvelden". Moren ønsker først et møte, det gjør faren også, men de trekker seg etterpå. Det ender med at dette har satt i gang en prosess hos begge parter og at moren etter en tid ønsker gutten lykke til i livet og at hun sier hun ikke er sint mer.

Hovedmål

Ved å fokusere på rehabilitering, gjenoppretting og forsoning ønsker vi at den innsatte skal bli best mulig rustet til å starte på et nytt liv ved løslatelse. I tillegg vil vi gi offer, pårørende og samfunn en tryggere tilværelse. Det løslates i overkant av 800 personer i året ved Verdal fengsel. Mange av disse kommer fra nærmiljøet. Vi ønsker å bidra til et tryggere nærmiljø.

Megling mellom innsatt og pårørende til offer i saken

Innsatt dømt for å ha slått ned vennen til ekskjæresten. Innsatt tar kontakt for å si han ønsker et møte med ekskjæresten. Han har hørt at hun er redd. Ekskjæresten sier hun er livredd og at hun har kontaktet politiet for å få hjelp, men uten hell. Hun har hemmelig tlf. nr. men dette har den innsatte. I møtet får eksen si hvordan hun har det, og de blir enige om en skriftlig avtale.

Tilrettelagt møte mellom innsatt og politi

Innsatt føler han ikke kommuniserer med polititjenestemannen i kommunen han har mest kontakt med. Føler han ikke blir trodd. Polititjenestemannen ønsker også et møte. Det ble en ny "setting" for begge parter. Positiv opplevelse sa begge.

Dette første året hadde vi som mål å ha åtte saker. Resultatet ble åtte saker bare det første halvåret. Alle saker blir registrert i Konfliktrådet. Avtalene blir sendt dit, og Konfliktrådet følger opp avtalene etter vanlig prosedyre.

I dette første året har vi arbeidet for å få kollegene våre med. Vi har en sprek og fremtidsrettet stab på Verdal'n, så det har ikke bydd på de store problemene. Sjefene har vi med oss, og vår fengselsleder Per Kristian Aunet sitter både i styringsgruppas arbeidsutvalg og i selve styringsgruppa.

Fengselsleder Per Kristian Aunet sitter også i styringsgruppa i prosjektet.

⁽¹⁾ Jfr. Soria Moria erklæringen om tilbakeføring. Rundskriv. ⁽²⁾ Forberedelse til løslatelse fra fengselsstraff. Straffegjenomføringsloven § 41. Forberedelse til løslatelse Kriminalomsorgen skal i god tid forberede og bidra til at forholdene legges til rette for prøveløslatelse. Dette gjelder så langt mulig også overfor innsatte som gjennomfører kortere fengselsstraff. Det skal i nødvendig utstrekning tas kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring eller andre tiltak som kan bidra til en lovlydig livsførsel etter løslatelse. ⁽³⁾ Nils Christie "Konflikt som eiendom" 1977. ⁽⁴⁾ Det pågår en diskusjon om å bruke uniform som meglere. En meglere SKAL være nøytral, diskusjonen går på om det er mulig med uniform. ⁽⁵⁾ Samarbeidsavtalene omfatter pr d.d. Steinkjer, Verran, Inderøy, Verdal og Levanger. Omhandler garanti om bla bosted ved løslatelse.

Styringsgruppa består av:

Per Kristian Aunet (leder for styringsgruppa og Verdal fengsel)
Astrid Skjetne (leder konfliktrådet i Nord-Trøndelag)
Marit Dypdal Kverkild (avdelingsdirektør hos fylkesmannen og fylkeslege)
Trond Prytz (politimester i Nord-Trøndelag)
Vidar Ferstad (avdelingsdirektør i NAV i Nord-Trøndelag)
Tore Råen (leder i fromsorgen i Nord-Trøndelag)

Arbeidsgruppa gjenspeiler styringsgruppa med følgende medlemmer:

Bente Toldnes Vatn (prosjektleder)
Christine Wauger Børstad (prosjektleder)
Thea Hennie Kveinå, fylkesmann
Tone Welde, NAV
Sissel Karstad, konfliktrådet
Anne B. Ulvin, politiet
Solveig Bjørgvik, fromsorgskontoret

Vi har også jobbet en del med nettverksbygging opp i mot samarbeidspartnere.

Prosjektet handler mye om samhandling og vi prøver å bygge broer til andre aktører slik at det vi kan starte forberedelsen til løslatelsen allerede den dagen de kommer inn til soning. Ennå gjenstår det mye på dette området, men Rom ble ikke bygget på en dag. Vi har fortsatt to år igjen av prosjektet.

Bostedsløshet

Ved nyttår fikk vi en "link" på prosjektet vårt. Husbanken har jobbet i mange år opp mot bostedsløshet og kartlegging av innsatte uten

Verdal fengsel er ikke lenger bare pallesteking. Vi har flere typer kompetansegivende kurs og skoletilbud til de innsatte.

Ann Merethe Sørnes jobber spesielt med bostedsløshet knyttet opp i mot Husbanken i prosjektet.

bolig. Vi har nå laget et godt system som også kan brukes opp i mot dette arbeidet. Når Husbanken var villige til å støtte oss i dette, fant vi ut at vi måtte fri til kollegaene våre. Ann Merete Sørnes ble plukket ut og jobber spesielt opp mot Husbanken i prosjektet. Hennes oppgave er å finne ut hvem som ikke har bolig og hva kommunene har plikt til å hjelpe til med. Hun sørger selvsagt også for at dette blir gjort. Innrapporteringen de siste årene, har vist at ingen ble løslatt uten bolig. Vi hadde fire bare i januar 2009. Det viser at vi tidligere ikke har klart å fange opp problematikken.

Det er gøy når vi allerede ser resultater av det vi gjør. Vi har ennå to år igjen av prosjektet. Forskning vil vise om det er noe vits i å holde på med det vi gjør, men vi har trua, vi ja! ○

Doktorgrad om kriminalitet og utviklingshemming

Cand. polit. Erik Søndena, Institutt for Nevromedisin, Medisinsk fakultet, NTNU har gjort en omfattende forskningsstudie vedrørende domfelte med lærevansker i Kriminalomsorgen region nord. Han forsvarte sin doktorgrad 30. januar, tema for prøveforelesningen var: "Kognitive og psykososiale følger av fengselssoning hos mennesker med utviklingshemming". Tittelen på doktorgraden er "Intellectual Disabilities in the Criminal Justice System". Det sto en fagartikkel om studien i *Aktuelt for kriminalomsorgen* nr. 2/2008.

Tekst: Rådgiver Synnøve Sørland, Region nord

Kort om studien

En av ti innsatte har store lærevansker. To av ti har så store språkvansker at de vil ha store vansker med å forstå språklig samhandling. Dette gir nødvendigvis negative utslag gjennom hele straffesakskjeden. Fengselsinnsatte er i alminnelighet ei utsatt gruppe mennesker. Innsatte med store lærevansker er utsatt i dobbel forstand ved at de kan mindre, lærer langsommere og misforstår viktig informasjon.

Hensikten med denne avhandlingen har vært å utdype forhold som er av betydning for mennesker med store lærevansker og strafferettspleien. Gjennom fire separate studier er det rettet fokus mot:

- 1) identifisering av store lærevansker
- 2) forekomst av store lærevansker i fengsel
- 3) status og endring i status for særreaksjonsdømte personer med utviklingshemming
- 4) oversikt over den nyeste forskningen på området.

Avhandlingen dokumenterer noen områder som tidligere ikke har vært studert. Et screening-instrument konstruert for å avdekke store lærevansker hos personer i kontakt med strafferettssystemet, er funnet velegnet for bruk i en norsk versjon (Studie 1 og studie 2). En av ti personer under fengselssoning har store lærevansker, med et stort innslag av behandlingstrengende psykiske plager, og med et fordoblet antall fengselsopphold bak seg sammenlignet med andre innsatte (studie 2). Endringer i de strafferettslige særreaksjonene i 2002 har ført til noen forandringer i den praktiske tilnærmingen til en ytterligere marginalisert gruppe av domfelte personer i Norge (Studie 3).

Erik Søndena

Den seneste forskningen på dette området viser et mangfold av studier over en rekke sentrale tema som prevalens, kartlegging, risiko, behandling, lovbruddskategorier og kriminalomsorg (Studie 4).

Førsteopponent var professor Stål Bjørkly,

Høgskolen i Molde, andreopponent var professor Ellen Kjelsberg, Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sørøst. Kandidaten hadde førsteamanuensis Jim Aage Nøttestad og professor Kirsten Rasmussen som veiledere. Professor Sven Svebak ledet disputasen. ○

Opprettelse av ressursavdelinger for innsatte med psykiske lidelser og store atferdsavvik

Kriminalomsorgen har ansvaret for en fangebefolkning bestående av en svært uensartet gruppe mennesker med ulike forutsetninger for å gjennomføre en frihetsberøvelse. Personssikkerhet, utviklingsbehov, hverdagskvalitet, så vel som håndtering av ulike psykiske lidelser, vil derfor være sentrale objekter i vår innsats.

Av seniorrådgiver Sigbjørn Hagen,
Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

Hva psykiske lidelser angår, er det fastslått at personer som er psykotiske, ikke skal sitte i fengsel, men overføres psykiatrisk sykehus til behandling. Kriminalomsorgen har imidlertid et ansvar for å ivareta personer som ikke har en alvorlig sinnslidelse, herunder også forebygge at det utvikler seg til slike tilstander som følge av selve fengselsoppholdet.

Undersøkelser, blant annet foretatt av Hartvig & Østberg 2004, anslår at ca. 30 % av fangebefolkningen har en behandlingstrengende psykisk lidelse. Anslag basert på en undersøkelse foretatt i Kriminalomsorgen region nord (Søndena 2007), tyder på at 10 % av de innsatte har en lettgradig psykisk utviklingshemming.

I Stortingsmelding nr. 37, Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, setter Justisdepartementet fokus på personer som bør undergis en tettere oppfølging enn hva som er mulig å få til innenfor de ordinære fengselsavdelinger. Det er i den forbindelse igangsatt en tverrfaglig utredning av behovet for å etablere egne ressursavdelinger – mindre enheter i ulike fengsler – med henblikk på et mer differensiert og bedre tilrettelagt soningstilbud for de som har det vanskelig og for de som skaper størst vanskeligheter under frihetsberøvelsen.

Utredningsarbeidet forventes ferdig i løpet av september 2009.

Illustrasjonsfoto

“ca. 30 % av fangebefolkningen har en behandlingstrengende psykisk lidelse”

Utfordringene knytter seg særlig til to hovedgrupperinger:

• Innsatte med store personlighetsforstyrrelser.

Ut fra internasjonale undersøkelser er det grunn til å anta at 60 – 80 % av fangebefolkningen har personlighetsforstyrrelser i varierende grad. Ressursavdelingene er ment å skulle være et tilbud til de mest ressurskrevende innen den gruppen - personer som kan være farlige for seg selv og andre og som kan sette hele avdelingen “på hodet”

• De særlig hjelpetrengende.

En mer uensartet gruppe personer, hvor fellestrekket er at de har det vanskelig under frihetsberøvelsen og er i behov av særlig oppfølging. Dette vil primært være innsatte med lettgradig psykisk utviklingshemming og/eller andre psykiske lidelser, eksempelvis grensepsykotiske tilstander, parasuicidale (selvskading) og personer med paranoid beredskap.

Det er opprettet en arbeidsgruppe bestående av:

• Seniorrådgiver Sigbjørn Hagen	KSF (leder)
• Førstekonsulent Nora Hallén	KSF
• Psykiater Bjørn Østberg	privatpraktiserende
• Leder/psykologspesialist Emmanuel Revis	Sentral fagenhet for tvungen omsorg
• Leder/psykologspesialist Marianne Teigland	Psykiatrisk poliklinikk, Oslo fengsel
• Assisterende direktør Leif Waage	Kriminalomsorgen region vest
• Inspektør Gøran Nilsson	Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt

Utdeling av sprøyter i fengsel

Jeg har med interesse fulgt debatten vedrørende Helsedirektoratets forslag om utdeling av sprøyter i kriminalomsorgens fengsler. Motivet bak dette forslaget er å forhindre smitte av alvorlige sykdommer som Hepatitt og HIV/Aids. Helsepersonell skal stå for distribusjonen.

Innsendt av Liv-Rigmor Eidissen, HMS-koordinator i Kriminalomsorgen region nord

Jeg, og mange med meg, er meget skeptisk til dette forslaget av faglige og etiske årsaker. Mennesker dømmes ikke til fengselsstraff på grunn av sykdom eller generelt dårlig helse (eller på grunn av mangel på utdanning eller husvære). Fengsel idømmes den som har begått en kriminell handling. Den norske stat har bestemt at mennesker som bryter norsk lov skal straffes med blant annet innsettelse i fengsel. Brudd på narkotikalovgivningen er en kriminell handling som medfører straff.

For meg blir det etisk helt uforsvarlig å opprette et system som gjør at rusmisbrukeren i fengsel, med hjelp fra staten, kan opprettholde sitt kriminelle handlingsmønster. Dette mens han/hun soner en straff for nettopp samme type kriminalitet.

Kriminalomsorgen jobber med straff. Under straffegjennomføringen skal vi selvfølgelig legge til rette for at innsatte kan bryte med sitt kriminelle handlingsmønster og leve et lovlydig liv. Å gjennomføre straff innenfor det eksisterende lovverket for strafferettspleien generelt og kriminalomsorgen spesielt og samtidig tro at vi problemfritt kan innføre ordninger og deler av lovverket til helse og omsorg, er naivt. En institusjon som tvangsmessig har som formål å produsere straff, kan aldri bli en helseinstitusjon eller behandlingsinstitusjon der lovbrüterens helse kan stå i fokus.

Vi vet at innsattes helse i utgangspunktet er dårlig og at fengselsstraff i tillegg er sykdomsfremkallende. Så lenge vi velger å opprettholde fengselsystemet, velger vi også å sette folks helse i andre rekke. Helsepersonell i fengsel skal så langt det er mulig bøte på innsattes helseplager under soning og samtidig legge til rette for videre behandling etter løslatelse. Å gi et fullverdig helsetilbud til innsatte i fengsel på samme måte som overfor frie borgere med frie valg, er ikke mulig. Dette grunnet kriminalomsorgens lovverk og vesen.

Våre politiske myndigheter har et stort fokus på rusmisbruk og rusbehandling, - også under straffegjennomføring. Vi er pålagt å opprette rusgrupper, samtalegrupper, rusteam, rusmestringsenheter samt utarbeide alternative reaksjonsformer i forbindelse med brudd i rus-sammenheng. Dette i tillegg til ordinær visitasjon og urinprøvetaking. Vi skal med alle midler bekjempe rusmisbruk i og utenfor fengsel. En rask opptelling viser at 11 av lovparagrafene i straffegjennomføringsloven omhandler forhold som gir store og innskrenkende konsekvenser for innsatte ved blant annet bruk og oppbevaring av rusmidler.

Straffegjennomføringsloven § 40 med forskrifter pkt 3,43 slår fast at det ved funn av sprøyter, piper, siler, kan reises bruddsak. Sett i lys av dette, kan jeg vanskelig forstå hvordan kriminalomsorgen kan forsvare utdeling av sprøyter til rusmisbrukere i fengsel.

Sist, men ikke minst, har forslaget et arbeidsmiljømessig aspekt. Kriminalomsorgens tjenestemenn og kvinner ønsker å gjøre en meningsfull og viktig jobb for samfunnet der straff, kriminalitetsforebygging og omsorg er mulig å forene. Å straffe for ruskriminalitet, behandle for rusavhengighet og samtidig dele ut brukerstyr, vil ikke bli oppfattet som enhetlig og målrettet kriminalomsorg som fremmer følelsen av å utføre et godt stykke arbeid. Dette føles meningsløst i et fengsel under nåværende forutsetninger.

Jeg har forståelse for helsedirektoratets ønske om å hindre spredning av alvorlige sykdommer blant innsatte i norske fengsler. Jeg har i særdeleshet forståelse for de tjenestemenn som ikke ønsker å få disse sykdommene via sprøytstikk under pålagt visitasjon. I tillegg vet vi at sprøyter med blodsmitte har vært brukt som våpen overfor tjenestemenn.

Er kriminalomsorgen omsorg og rehabilitering med tilrettelegging for straff, eller er det straff med tilrettelegging for omsorg og rehabilitering?

Hvordan vi ser på dette avgjør i stor grad hvordan vi implementerer samarbeidspartnere og andre lovverk i vårt system. ○

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning/KOA

Marianne Vollan, ekspedisjonssjef

Knut Ellstrøm, to års engasjement som rådgiver, Administrativ seksjon

Ellen Baardvik, seniorrådgiver, Administrativ seksjon

Hanne Jule, rådgiver, Administrativ seksjon

Kriminalomsorgen region sørvest

Sandeid fengsel

Jan-Helge Aske, fengselsleder

Rogaland friomsorgskontor

Ann-Tove Undheim, førstekonsulent

Åna fengsel

Leif Magne Viste, assisterende fengselsleder

Stavanger fengsel

Steffen Thorsen, seniorkonsulent

May Helen Olsen, fengselsførstebetjent

Kenneth Bjerkan, fengselsførstebetjent

Sissel Bekkeheien Salte, fengselsbetjent

Øyvind Jåsund, fengselsbetjent/
fast avløser

KSF orienterer om forslaget fra Helsedirektoratet

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har mottatt en rapport fra Helsedirektoratet som anbefaler utdeling av rene sprøyter/spisser til innsatte som smitteverntiltak. Saken reiser viktige prinsipielle problemstillinger fordi kriminalomsorgen har som formål å motvirke rusmiddelmissbruk. Saken har derfor skapt mange reaksjoner både politisk og faglig.

KSF er kjent med at det var sterk motstand i kriminalomsorgen mot å innføre dagens smitteverntiltak i form av tilgjengelighet av desinfeksjonsveske (til vask av sprøyter og spisser).

Rapporten fra Helsedirektoratet konkluderer med at dette smitteverntiltaket ikke er godt nok. Det foreslås i stedet at helsetje-

nesten i fengslene og ikke kriminalomsorgen skal stå for innbytte eller utdeling av sprøyter.

HOD ønsker å sende rapporten på en bred høring før det tas stilling til anbefalingene. I den forbindelse vil også relevante aktører i kriminalomsorgen og justissektoren for øvrig bli hørt.

Et viktig formål med høringen vil være å innhente erfaringer med dagens ordning med klordesinfeksjon av sprøyter/spisser.

Såfremt Helse- og omsorgsdepartementet, etter at høringen er gjennomført, finner grunn til å gå videre med saken, vil den bli oversendt Justisdepartementet for vurdering. ○

Minneord til Nils Tvedt

Nils Tvedt er død, nær 70 år gammel. En søndag i fjor høst trente Nils som vanlig sammen med Randaberg Old Boys. Under treningen fikk han hjertestans, og livet sto ikke til å redde.

Det var med stor sorg vi fikk budskapet om at vår gode kollega, vårt æresmedlem og idrettsvenn Nils Tvedt er gått bort. Nils var en av de aller første som deltok i våre mesterskap, både NM og nordisk. Før det nordiske samarbeidet var kommet ordentlig i gang, ble det spilt landskamper i fotball. Mot Sverige det ene året, og Danmark året etter. Så vidt vi vet, var Nils den første utenfor Oslo området som fikk være med i "det gode selskap". Han deltok mye i både fotball og håndball, men det var håndballen som lå hans hjerte nærmest. Han deltok i våre NM til lenge etter han hadde passert 60 år. Det var ikke lett å se at han var eldre enn de fleste. For Nils var alderen bare et tall på papiret. Nils var en pådriver for idrettsaktiviteter på Stavanger fengsel både for innsatte for ansatte. Han var med å starte håndballaget der, og fikk med seg fire NM-gull og en rekke sølvmedaljer i denne grenen.

Etter at Nils ble pensjonist, tok han med seg spillere fra Randaberg ned til fengselet for å spille fotball mot de innsatte i helgene. På idrettstinget i 1997, ble Nils utnevnt til æresmedlem i FIF. I tillegg til alle årene som aktiv, hadde han også tillitsverv. I perioden 1998 til 2002 var han trener for vårt herrelandslag i håndball. Nils var en gentleman både på og utenfor banen, han hadde glimt i øyet, og alltid et smil på lur. Han var positiv og fremsto som et eksempel for alle.

Vi vil huske Nils som en av de store profilene innen fengselsidretten, og våre tanker går til familien.

Vi lyser fred over Nils Tvedts gode minne.

*Asle Aase
forbundsleder FIF*

Furuskogen 20 år

Tidligere elev Rune Kopperstad som fortalte sin historie til deltakerne

I anledning 20-årsjubileet til Steinkjer videregående skole, avdeling Furuskogen, tidligere KIF-skolen, ble det på slutten av foråret arrangert fest- og fagdag i Steinkjer.

Tekst: førstekonsulent Monika Pallin Arntsen, Nord-Trøndelag friomsorgskontor,
Foto: lærer Astrid Utgård, Furuskogen skole

Inviterte var tidligere elever ved Furuskogen og representanter fra samarbeidende etater, tidligere ansatte, andre videregående skoler, kriminalomsorgen, politiet, NAV med flere. Under middagen ble det holdt taler og overbrakt gaver. Ansatte ved skolen, i samarbeid med tidligere elever, underholdt med teater og sang.

Fagdagen ble innledet med et musikalsk innslag ved to unge gutter fra Verdal. Deretter holdt Stortingsrepresentant og nestleder i undervisningskomiteen, Gerd Janne Kristoffersen, et innlegg om utdanningens betydning for samfunnsdeltakelse. Kristoffersen

“Utdanning bør være med og lage en god plattform for samfunnsdeltakelse og forebygging mot kriminalitet”

Gerd Janne Kristoffersen, Stortingsrepresentant og nestleder i undervisningskomiteen

refererte kort historikken om rettigheter og plikter vedrørende skolegang. Hun satte videre fokus på at tidlig innsats, tilpasset undervisning, forbedring av læreres kunnskaper gjennom bedre lærerutdanning og økt etter- og videreutdanning er tiltak som kan bidra til at skolen kan takle utfordringene i skolen. Bedre samarbeid mellom hjem, skole og andre aktører vil også, ifølge Kristoffersen, kunne gi økt kompetanse og læringsutbytte for elevene. Hun avsluttet med å si at utdanning bør være med å lage en god plattform for samfunnsdeltakelse og forebygging mot kriminalitet.

Torfinn Langelid, seniorrådgiver ved Fylkesmannen i Hordaland, ga en innføring i det historiske perspektivet på oppfølging av tidligere straffedømte. Utviklingen har beveget seg fra bare opplæring i fengsel i regi av skoleverket, frem til at etablering av oppfølgingsklasser og innføring av frigang og fokus på forebyg-

gende arbeid, blant annet gjennom “Steinkjermodellen”.

Gudrun Røyneberg, undervisningsleder ved Furuskogen, fortalte om Furuskogens ideologitrekant: Respekt, omsorg og ansvar. Hun viste til at arbeidet ved Furuskogen tar utgangspunkt i elevenes behov. - Det handler om å samtidig stille krav og gi støtte. Røyneberg nevnte også det nære samarbeidet Furuskogen har hatt med Fylkesmannen i Hordaland og de lokale etatene i Nord-Trøndelag.

Rune Kopperstad fortalte om sine opplevelser som elev ved Furuskogen. Han ble godt motatt, ansatte lyttet og ga tilbakemelding. Han lærte mye nytt som bidro til at han fungerte bedre på alle livsområder. Kopperstad sa at han hadde mange positive opplevelser ved Furuskogen og han trodde andre elever var av samme oppfatning.

Inger Marie Fridhov, seniorrådgiver i Justisdepartementet orienterte om tilbakeføringsgarantien som omtales i Stortingsmelding nr.37 (2007-2008). Fridhov opplyste at tilbakeføringsgarantien innebærer at “alle skal med”, og at det skal satses på at straffedømte har stabilitet på områder som bolig, skole/arbeid, helse, rus, økonomi og nettverk. Hun pekte på at det er viktig med forpliktende samarbeidsstrukturer, og at det er nødvendig at tilbakeføringsgarantien har forankring også i de samarbeidende etatene.

Fylkesdirektør Jostein Solberg, NAV Nord-Trøndelag, fremhevet at arbeid og deltakelse i samfunnslivet henger sammen med selvspekt og verdighetsfølelse. Han fastholdt at NAVs perspektiv handler om å sørge for at alle kan bidra i samfunnet og at hver enkelt må få hjelp til å lete etter sine ressurser, ta i bruk disse for lettere å kunne lære nye ferdigheter som igjen fører til økt bidrag og selvfølelse. Solberg brukte ord som gjensidighet, utfordring og inspirasjon for å beskrive samarbeidet med Furuskogen.

Utdanningsdirektør Kjellbjørg Lunde, Fylkesmannen i Hordaland, oppsummerte med at ledelse, vilje, innstilling og holdning er viktig for å nå målene en setter seg. Også fleksibilitet i systemene er nødvendig for at alle skal kunne inkluderes i samfunnet! ○

Den samfunnsengasjerte tjenestemann

- Justissektoren er den sektor som vokser mest i samfunnet, sa journalist i Dagbladet, John O. Egeland. - Sektoren er samtidig samfunnets siste etiske instans om rett og galt. Egeland mente at kriminalomsorgen er en ensom etat innen sektoren. Politikerne har sin oppmerksomhet mest rettet mot politi og domstol/straffenivå.

Han minnet om de store endringene i samfunnet – han gikk tilbake til 1814 og embetsmannsstaten hvor juristene dominerte, så kom venstrestaten med blant annet ingeniører og leger i sentrale posisjoner. Så fulgte etterkrigstiden som var samfunnsvitenskapenes sterke periode, først preget av samfunnsøkonomene, senere (70-årene) med mykere verdier og fag som psykologi, pedagogikk og så statsvitenskap. En sterk tro på miljøets påvirkningskraft var ofte et sentralt element.

- Nå er det en splittelse over landet og tilliten til politikerne er svekket. De økonomiske ulikheter øker. De kulturelle ulikheter øker også, sa han og illustrerte med blådress kontra grilldress. Egeland fremholdt at vi har fått en rettsliggjøring av politikken og at tjenestemennene

som står lengst unna politikerne bør være frimodige i sine uttalelser, men dette begrenses av lojalitetsplikten som må være sterkere jo nærmere statsråden man sitter. Offentlig ansatte bør kunne uttale seg uten risiko for sin stilling, sa han og fremhevet tjenestemannslovens og arbeidsmiljølovens betydning. – En konsekvens av dagens profesjonalisering er en profesjonskamp, sa han og fremholdt at den samfunnsengasjerte tjenestemann kommer til å stå sterkt. Vi må ikke bare lytte til lederne, men også til praktikerne.

Han fremholdt på direkte spørsmål at han ikke var tilhenger av private fengsler. – Vi kan ikke sette statens straffe- og voldsapparat på anbud. Han avsluttet med å si at de aller fleste mennesker kan forandre seg.

Journalist John O. Egeland, Dagbladet

Hvorfor noen slutter med kriminalitet

- Hvordan og hvorfor slutter noen å begå kriminelle handlinger, spurte den skotske professoren i kriminologi og sosialt arbeid, Fergus McNeill.

Han fremholdt at man måtte forstå prosessen som førte frem til lovbruddet. Det var videre viktig at den domfelte kunne se seg selv som noe annet enn kriminell – det skulle ikke være hans identitet. Han måtte på sett og vis gjen-skape seg selv.

– Domfelte slutter med kriminalitet av ulike årsaker. Det er både kjønns- og aldersforskjeller, det er raseforskjeller, endringer i livssituasjon som å få kjæreste og jobb betyr også mye, sa han og minnet om at foreldrestøtte er viktig for løslatte gutter tidlig i tyveårene.

Disse bør gjenoppta forbindelsen med familien, mente han.

– Den domfelte må ta kontroll over sin fremtid, ha oppmerksomheten rettet fremover, ikke så mye bakover mot det han har gjort. Det hele blir et samspill mellom individuelle valg og den sosiale settingen. Og han må kunne opprettholde endringen. – Men man kan ikke angi en ny retning om man ikke vet hvor man er. Først når man vet det er det trygt å ta neste steg, sa han. Støtte fra personer som

Professor Fergus McNeill, Glasgow

tror på ham er viktig. Det hele er en aktiv prosess. For å lykkes er det avgjørende at han kan se meningen med sitt nye liv, sa han blant annet.

7 valg - 7 muligheter

For deg som har lyst til å mestre hverdagens utfordringer bedre

Til inspirasjon og orientering presenterer vi et kurstilbud som er et samarbeid mellom Oslo kommune ved utdanningsetaten/Grønland voksenopplæringscenter og Kriminalomsorgen Oslo friomsorgskontor.

Syv valg, syv muligheter er på 44 timer og omfatter syv temaer der ett eller flere kan velges. Kurset holdes en dag i uken, og hvert oppmøte er på fire timer. Målgruppen er samfunnsstraff-dømte og domfelte som er elever ved Grønland voksenopplæringscenter (GVO), som står for undervisningen til straffedømte i Oslo. Undervisningen foregår i små grupper, maks 6 deltagere, det reklameres med erfarne kursholdere, vekt på sosialt samvær som felles lunsj for deltakere og kursholdere.

- Lokalene vi bruker tilhører Stiftelsen Nordahl Brunsgate, som tidligere var del av vernelaget, forløperen til de statlige friomsorgskontorene. Lokalene er pusset opp av friomsorgens arbeidsgruppe som er på samfunnsnyttig tjeneste, forteller assisterende friomsorgsleder i Oslo, Liv-Torill Hansen.

Fra åpningen av kurslokalene, fra venstre Tormod Rype, leder av arbeidsgruppa, Reidar Espedal, friomsorgsleder i Oslo, Ingrid Tengmark, rådgiver GVO, Liv-Torill Hansen, ass. friomsorgsleder Oslo, Inger Karseth, rådgiver Kriminalomsorgen region øst og Ann Karin, lunsjansvarlig.

TEMA 1 – Konflikthåndtering, 4 timer

Gir innsikt i hvorfor det blir konflikter. Lære om hva du kan gjøre i en konfliktsituasjon.
Ansvarlig: Konfliktrådet

TEMA 2 – Filosofisk dialoggruppe, 4 timer

Sette ord på egne erfaringer, refleksjon over eget og andres ståsted, verdier og tankesett.
Ansvarlig: Grønland voksenopplæringscenter

TEMA 3 – Alternativ til vold, 4 timer

Alternative måter å løse uenighet på.
Ansvarlig: Oslo friomsorgskontor

TEMA 4 – Personlig økonomi, 12 timer

Bli kjent med fallgruvene, hvordan kan du sette opp et eget budsjett og hvordan holde regnskap.
Ansvarlig: Grønland voksenopplæringscenter

TEMA 5 – Rus, 4 timer

Tanker om rus – kan det gjøre en forskjell?
Ansvarlig: Oslo friomsorgskontor

TEMA 6 – Selvbiografi, 8 timer

Å skrive om livet sitt med fokus på fortid, nåtid og framtid. Dette kan øke selvinnsikten og gi ny orientering.
Ansvarlig: Grønland voksenopplæringscenter

TEMA 7 – Jobbsøkerkurs, 8 timer

Hva er en CV? Hvordan skrive CV og hvordan svare på jobbannonse og skrive søknad?
Ansvarlig: Pt. Ikke fastsatt

KRIMINALOMSORGEN

Aktuelt for kriminalomsorgen

Utgiver
Kriminalomsorgens
sentrale forvaltning
Postboks 8005 Dep,
0030 Oslo

Ansvarlig
Ekspedisjonsjef Marianne Vollan

Redaktør
Grethe Rødskog Fodstad, KSF
telefon 22 24 55 88 telefaks 22 24 55 90
e-post: grethe-rodskog.fodstad@jd.dep.no
via etatsnettet: Fodstad Grethe (Justisdept)

Kontaktutvalg Kriminalomsorgsavdelingen
Utviklingsseksjonen rådgiver Leif Flatby,
Administrativ seksjon førstekonsulent
Kjersti Lehmann, Juridisk seksjon

Kontaktpersoner regionalt nivå
Frode Isaachsen, Region øst
Birgitte Skjørshammer Wang,
Region sør
Liv Henly, Region nordøst
Björg Lindebø, Region sørvest
Øystein Hauge, Region vest
Synnøve Sørland, Region nord

Bestilling av
abonnement/adresseendring:
forværelset i KOA/KSF
telefaks 22 24 55 90
telefon 22 24 55 81/31

Redaksjonen avsluttet
11. juni

Manusfrist nr. 3/2009
7. september 2009

Utgivelsesplan 2009
Uke 25, 42, 50

Opplag: 4500
Nr 1-2/2009, 19. årgang

Forsidefoto: Fra Faget i Fokus.
Foto: Grethe R. Fodstad, KSF